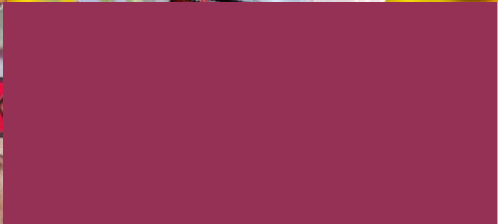

Мовне різноманіття України

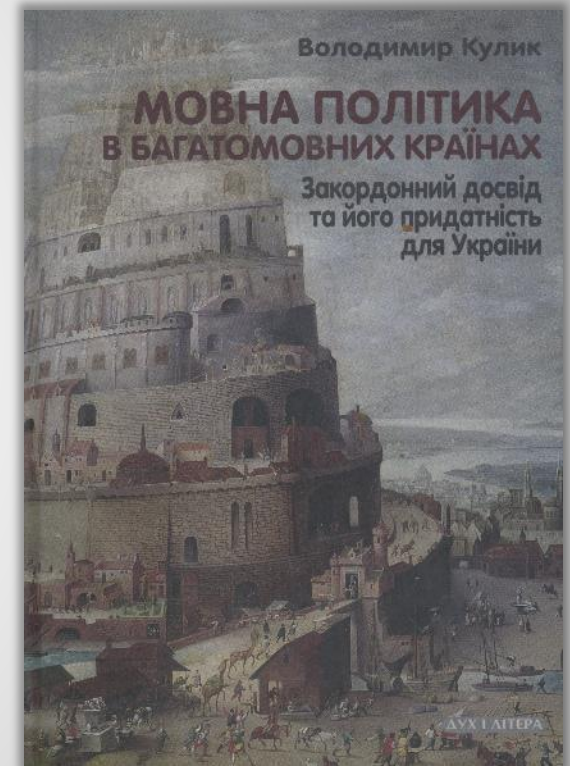
Сьогодні близько половини населення Землі розмовляє однією з десяти найпоширеніших мов, хоча на світі існує понад 7000 мов. То чи можливо зберегти мовне різноманіття? Для побудови гармонійного суспільства важливим завданням є створення необхідних умов для розвитку усіх національностей, усіх культур та мов. Про «підтримку мовного та культурного різноманіття та багатомовності» було оголошено на XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, що проходила 26 жовтня — 17 листопада 1999 року в Парижі.

Ва 837327

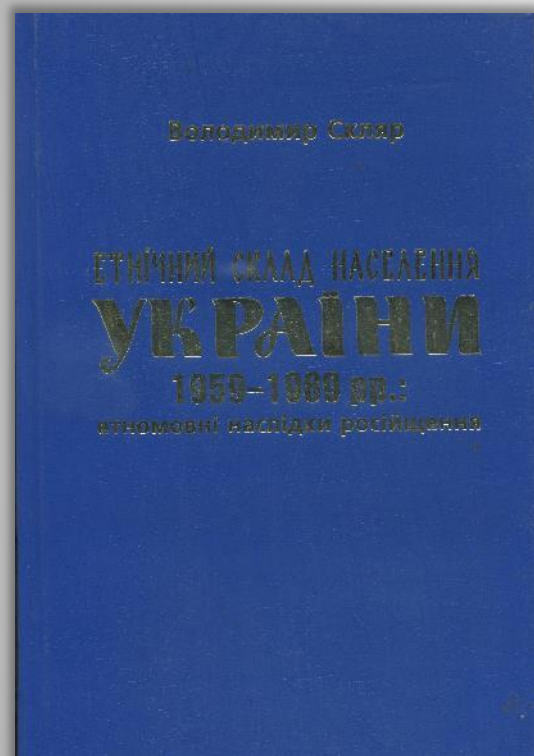

Ва 730385

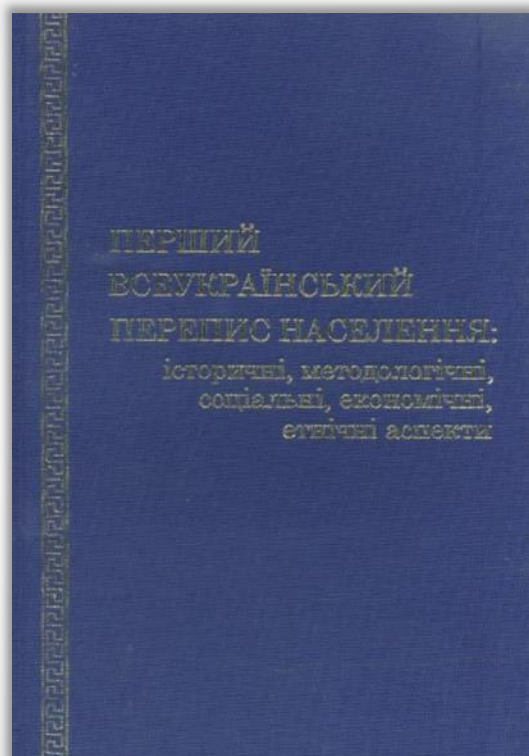

Ва 849506

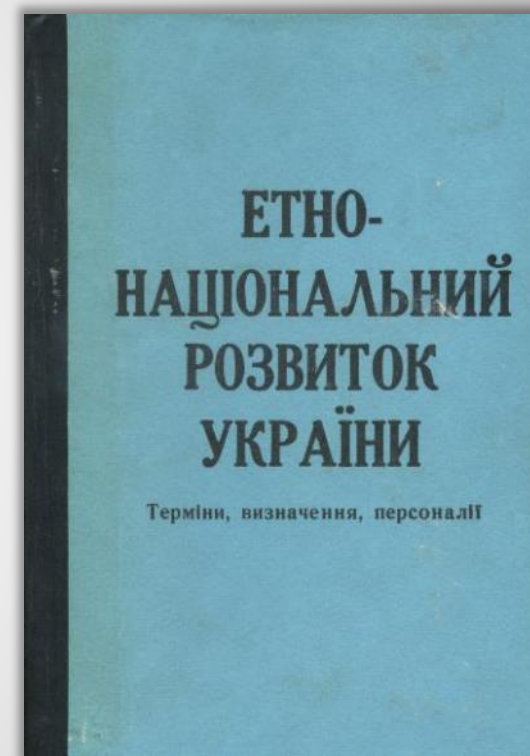
Україна – багатонаціональна країна. За даними останнього перепису населення (2001 р.), національні (етнічні) меншини в Україні становили 10 млн 757 тис. 456 чол., або 22.2 % від усіх жителів. В Україні живуть представники понад 100 націй. Найчисельнішими з них є білоруси, євреї, молдовани, болгари, поляки, угорці, румуни, греки, татари, вірмени, роми, росіяни та ін.

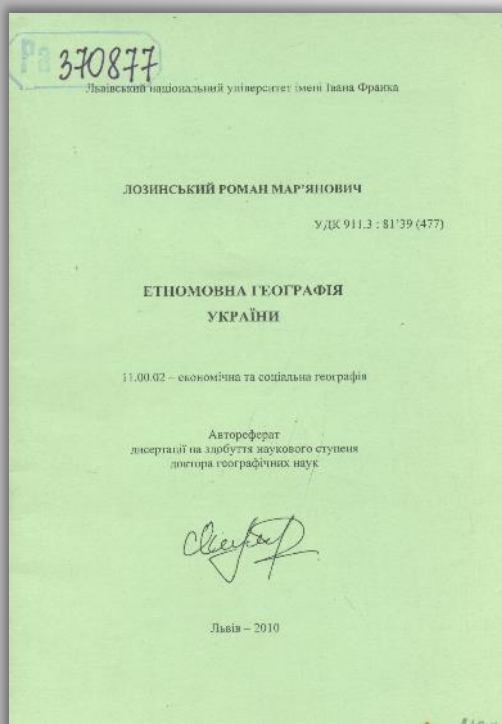
Ва 705525

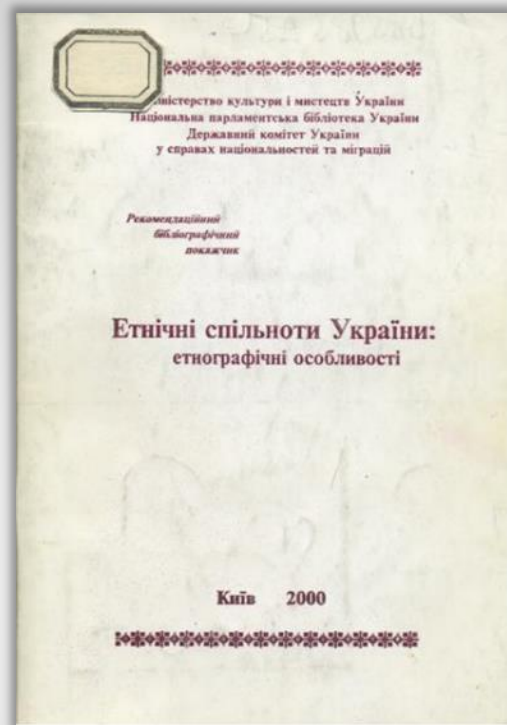
Табачник Ва 2573

Онищенко Ва 693

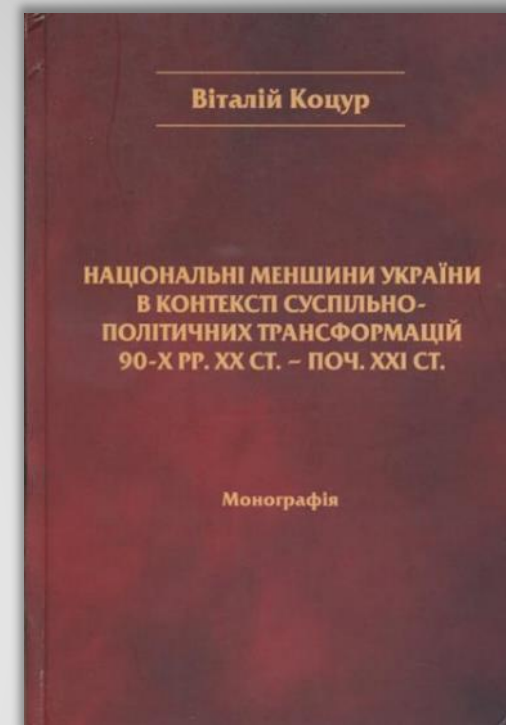
Pa 370877

Va 714669

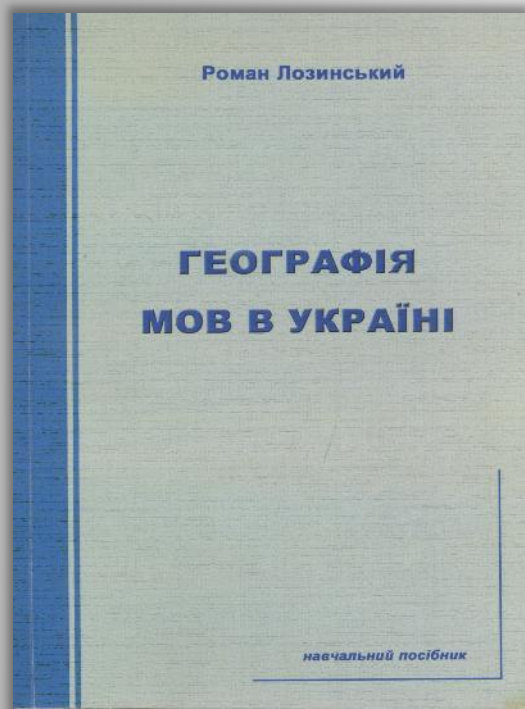

Va 589693

Va 843447

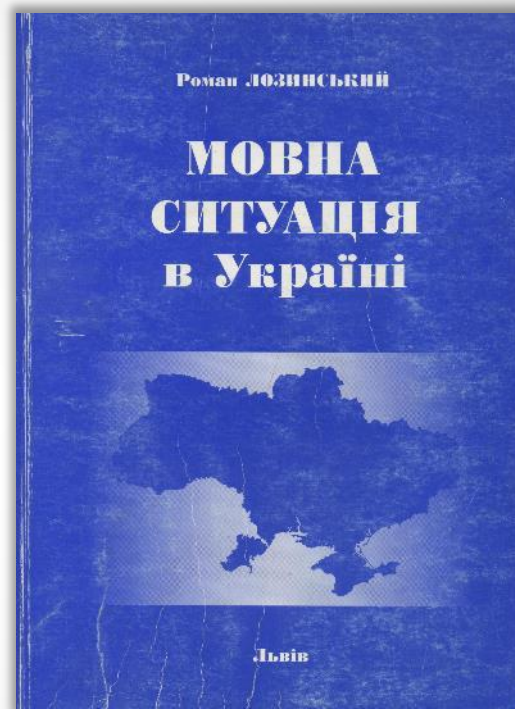
Народу України історично притаманне мовне різноманіття. У нас налічуються десятки мов, які вважають рідними представники різних національностей. Така унікальна різноманітність є значною культурною перевагою нашої країни, що дає невичерпні можливості для інтелектуального розвитку і взаємопроникнення культур, спільного культурного збагачення та плідного діалогу.

Ва 763929

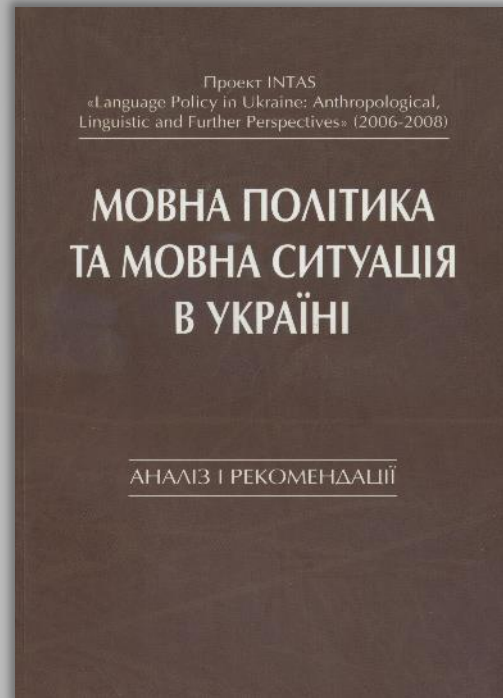
Ва 727619

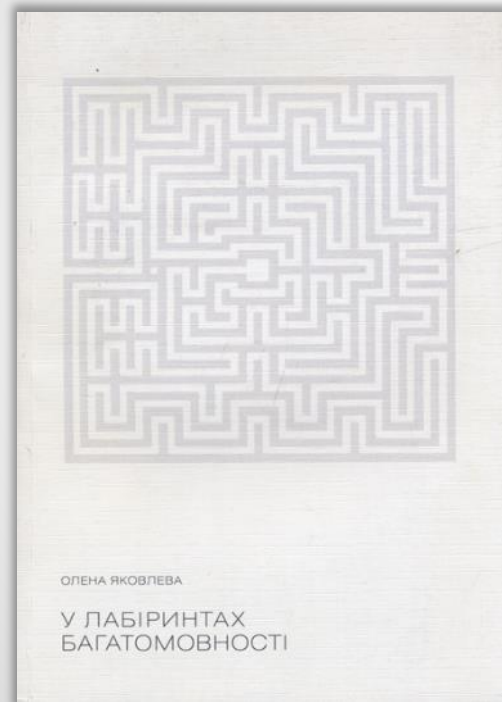
Вс 46656

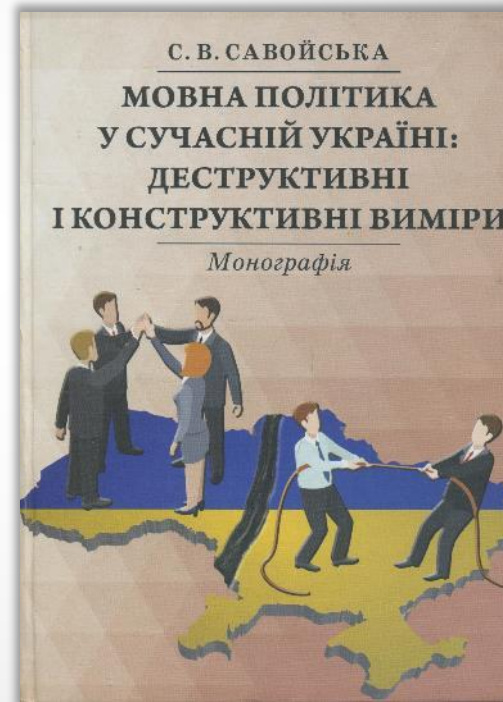
Ва 710828

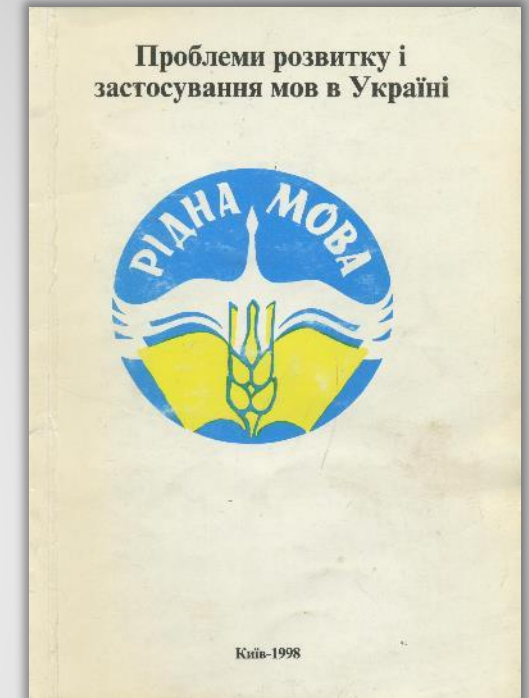
Ва 731164

Ва 796192

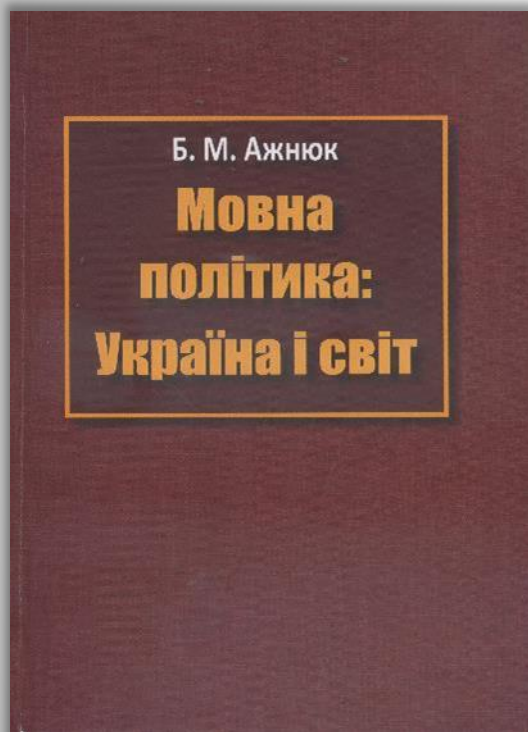

Ва 789990

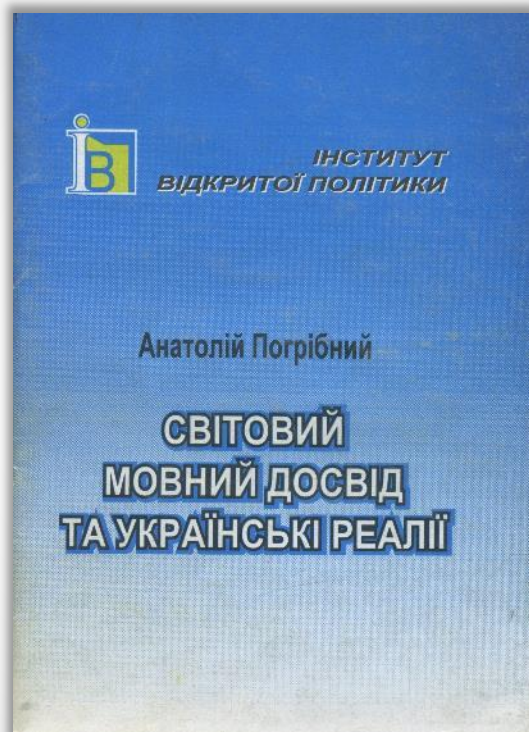

В 342567/1

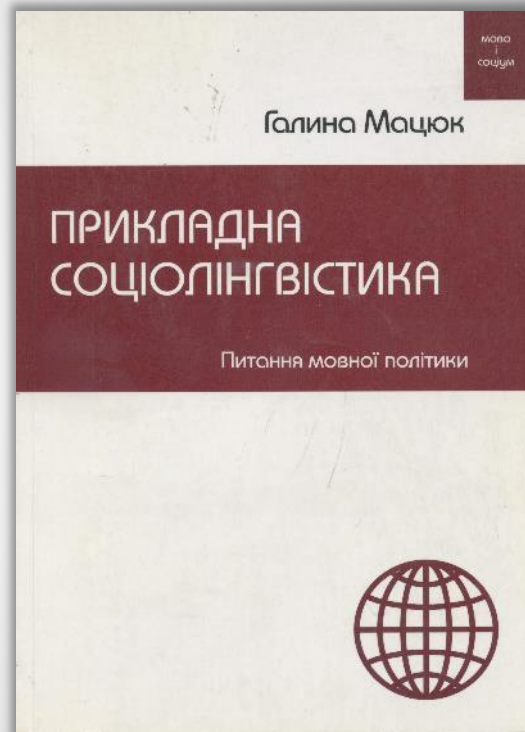
Досвід європейських країн та регіонів у сфері охорони і розвитку регіональних мов або мов меншин, що ґрунтується на принципах демократії та культурного розмаїття, набуває особливої актуальності для України задля збереження національного суверенітету і територіальної цілісності, забезпечення національної безпеки.

Ва 848354

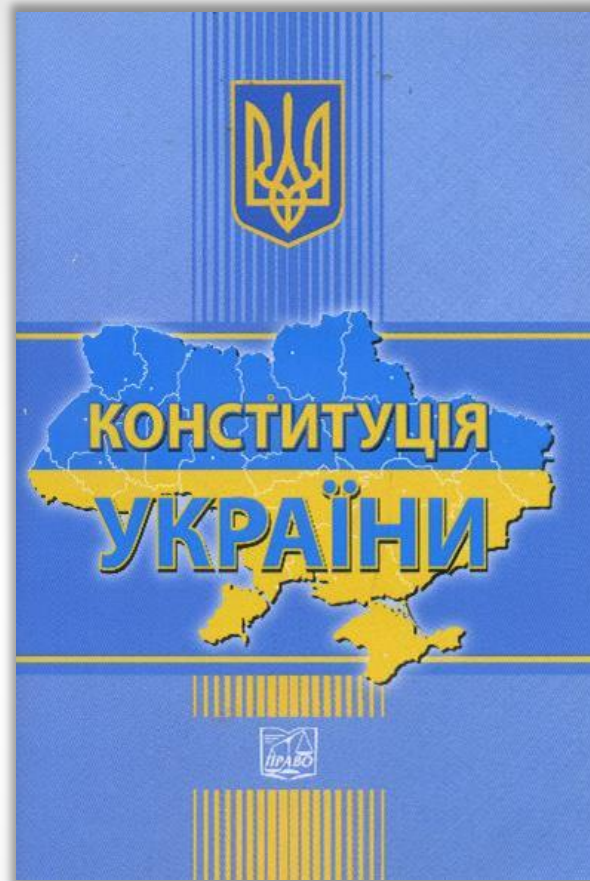

Ва 639954

Ва 719770

Мови України — мови, що використовуються населенням України. Законодавство України про мови складається з Конституції України, Декларації прав національностей, Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», законів України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», «Про національні меншини», «Про ратифікацію Рамкової конвенції Ради Європи про захист національних меншин» та інших законів України, а також міжнародних договорів, що регулюють питання використання мов, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 6. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу, та судову.

Органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цими Конституцією межах і відповідно до законів України.

Стаття 7. В Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування.

Стаття 8. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй.

Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо за підстави Конституції України гарантується.

Стаття 9. Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України.

Укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливі лише після внесення відповідних змін до Конституції України.

Стаття 10. Державною мовою в Україні є українська мова.
(Офіційне тлумачення частини першої статті 10 див. в Рішенні Конституційного Суду № 10-рп/99 від 14.12.99)

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

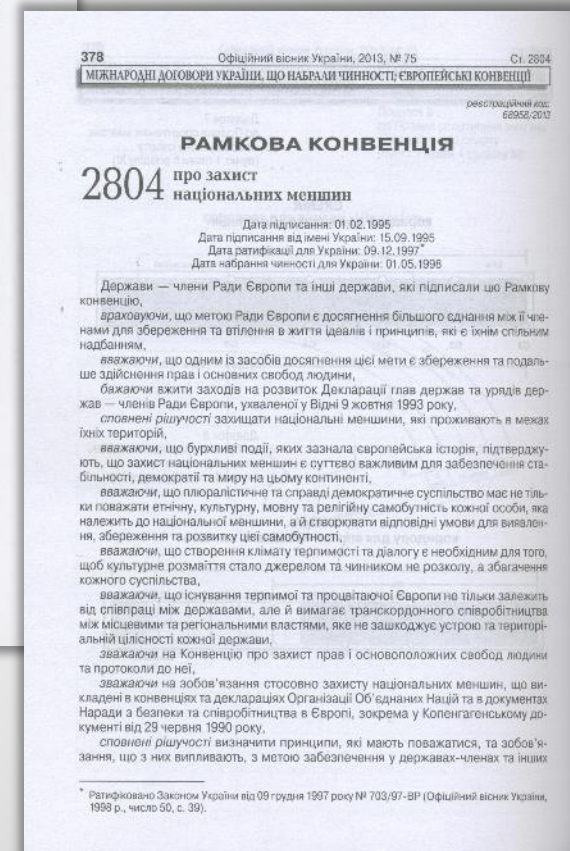
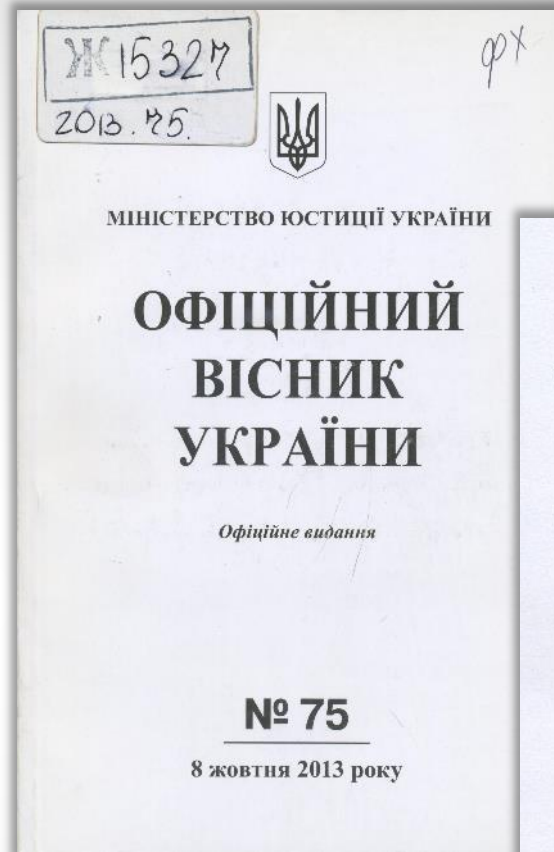
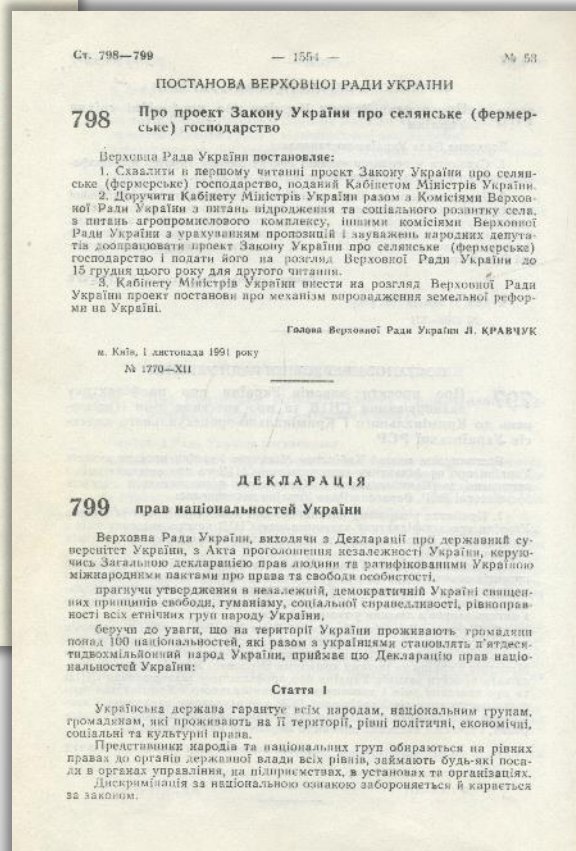
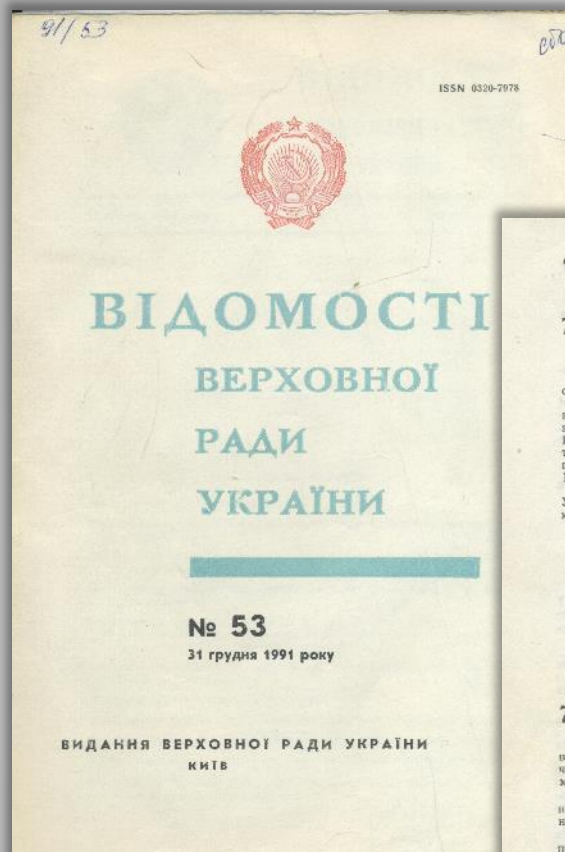
Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.
Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом.

Стаття 11. Держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 12. Україна дбає про задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами держави.

Ва 844605

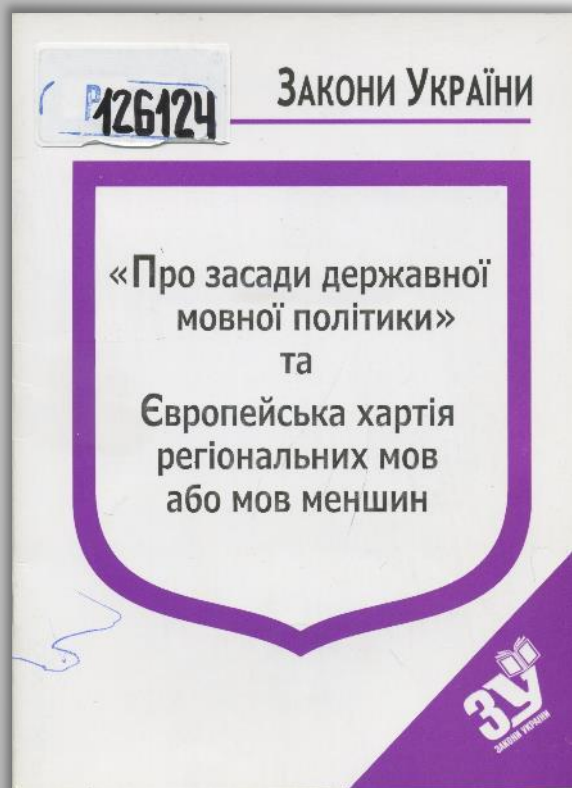

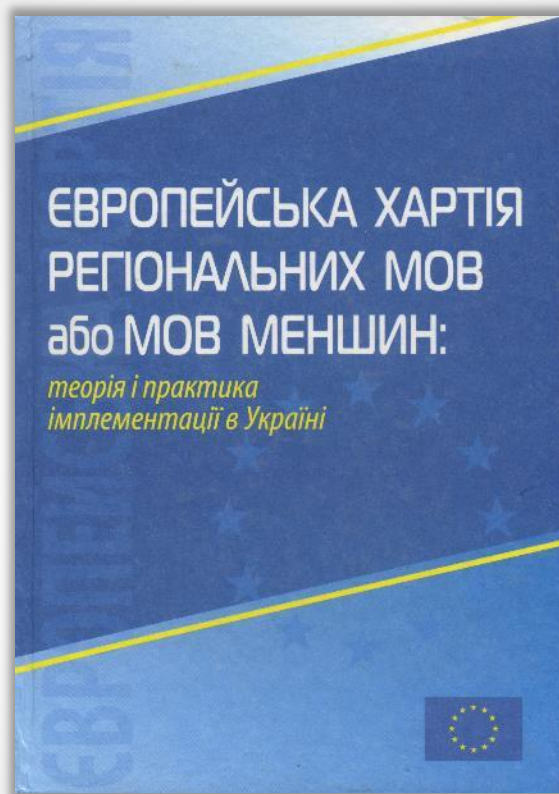
ДБВ Відомості ВР 91/53

Ж 15327/2013/75

У міжнародно-правових документах мовні права належать до фундаментальних, природних прав людини. 2 травня 1996 р. Україна приєдналася до «Європейської хартії регіональних мов або мов меншин», а 15 травня 2003 р. її ратифікувала.

Ра 126124

Вс 45486

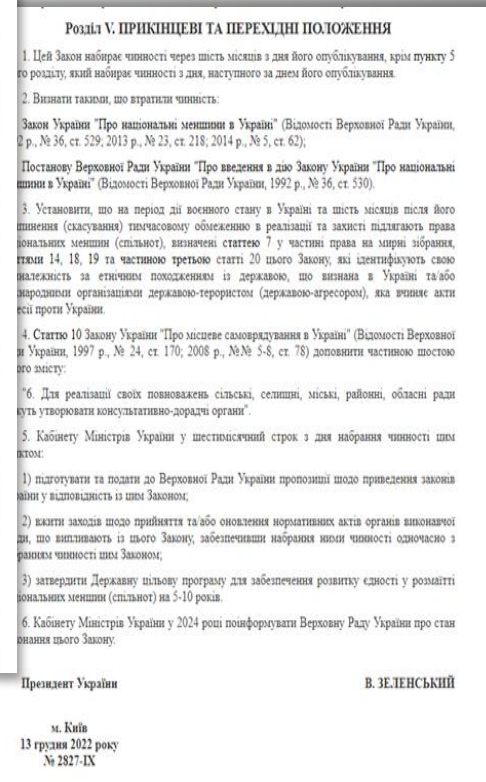
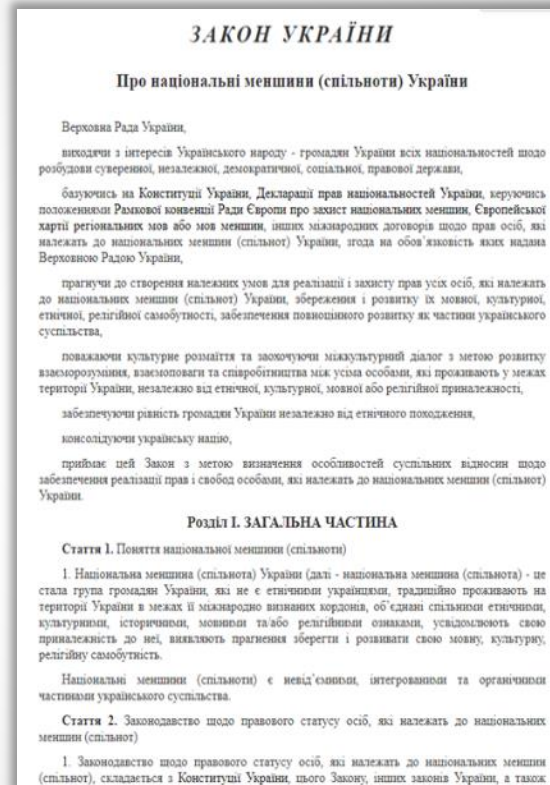

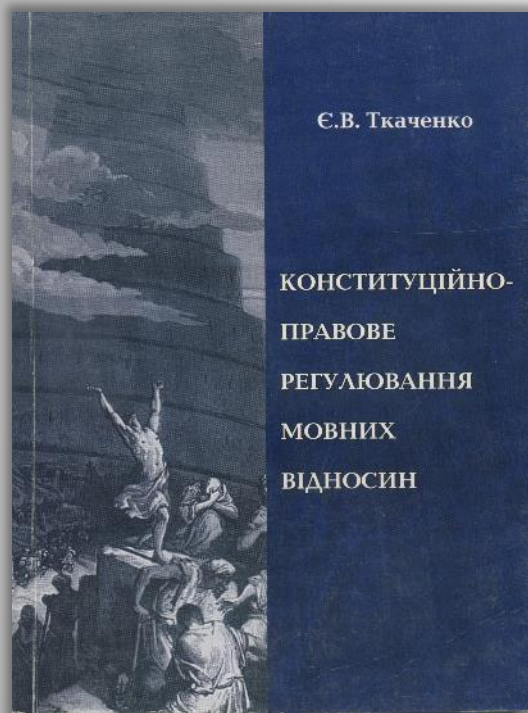
Ва 736260

У 2019 році, ухвалюючи закон про державну мову, парламент зобов'язав уряд подати новий законопроект про права національних меншин, адже чинний тоді Закон «Про національні меншини України» написаний 30 років тому був застарілим. В грудні 2022 року Верховна Рада ухвалила новий Закон «Про національні меншини (спільноти) України», який конкретизує права нацспільнот у нашій державі й забезпечує гарантії їхньому етнічному та культурному розвитку.

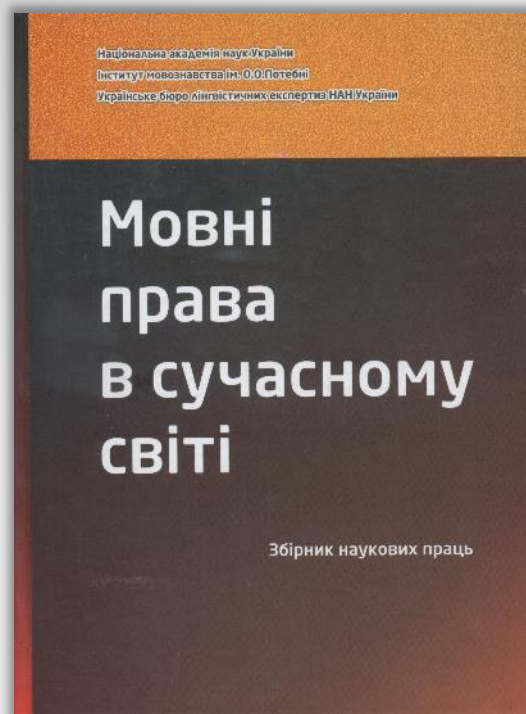

Ва 836613

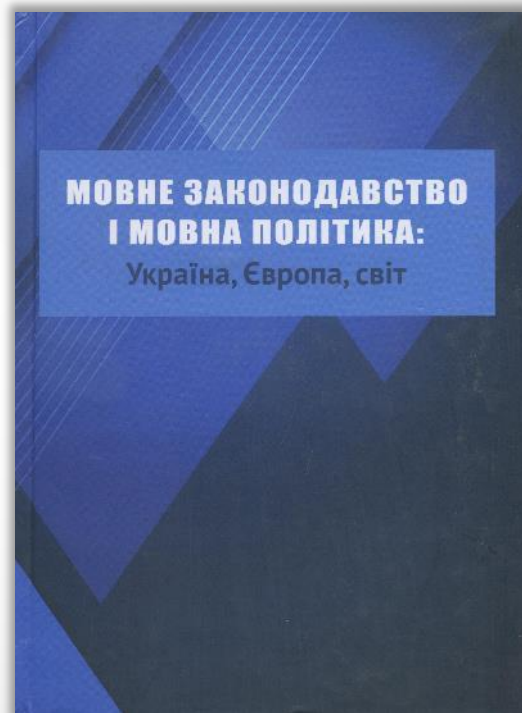

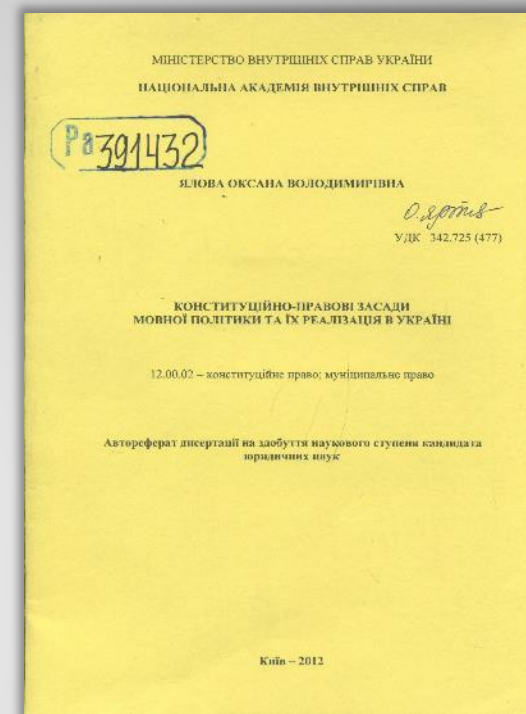
Ва 734344

Ва 789534

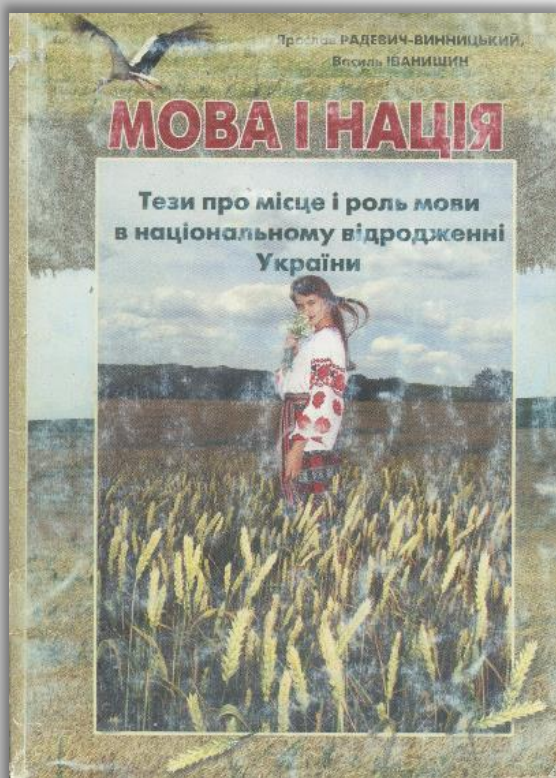

Ва 846649

Ра 391432

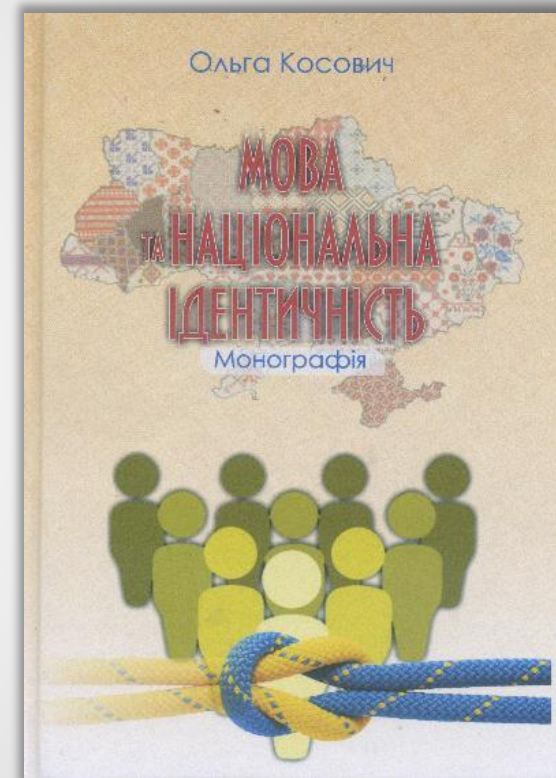
Українськомовна Україна — це Україна, захищена від зовнішнього ворога власною єдністю. Адже даремно кажуть, що без мови нація помирає, тому що в ній міститься культура і історія цілої держави. Українська мова – одне з найцінніших надбань, яке залишили нам наші пращури.

Ва 646542

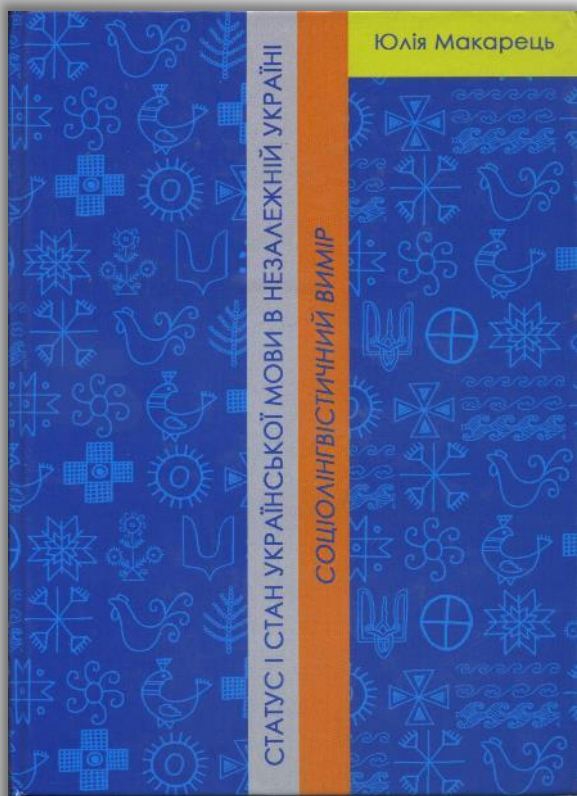

Ва 825313

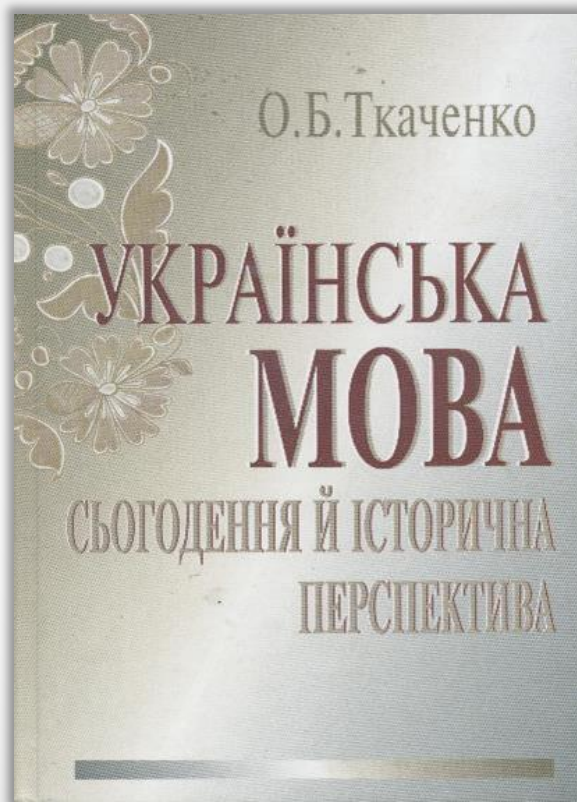

Ва 840980

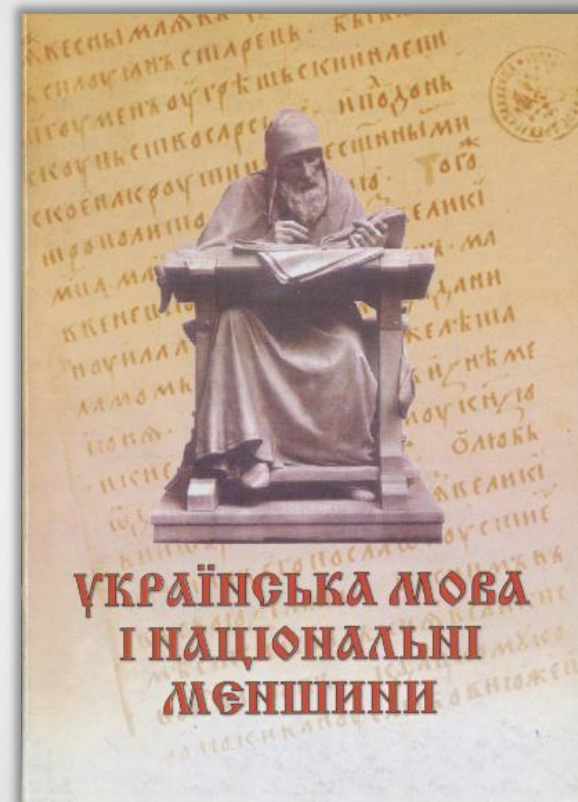
У національному складі населення України переважають українці. Їхня чисельність становить 37 млн.699 тис. 546 осіб, або 77,8 % від загальної кількості населення (за даними останнього перепису населення в 2001 р.). Українську вважають своєю рідною мовою 78% українців.

Ва 842896

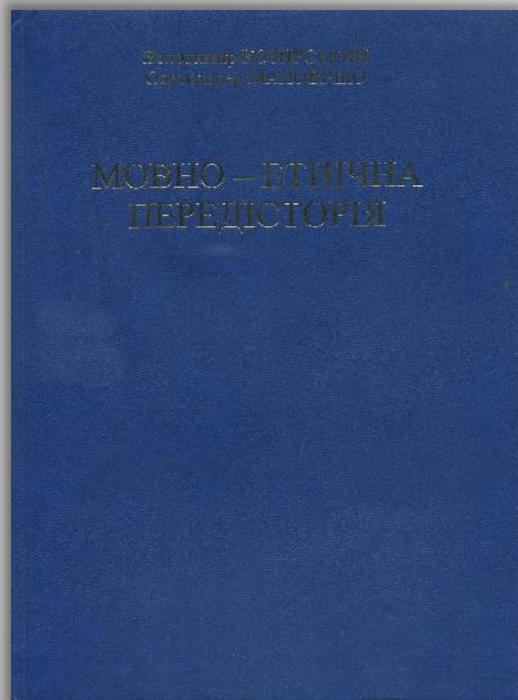
Ва 788742

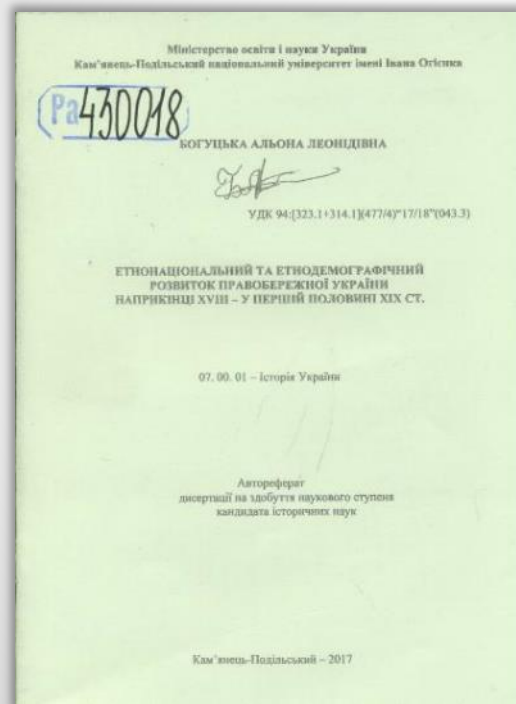
Табачник Ва 1561

Починаючи з 2000 року 21 лютого в Україні і світі святкують **Міжнародний день рідної мови** - свято, яке нагадує про право кожного розмовляти рідною мовою у своїй країні. Рідна мова – це важливий носій цінностей, знань, які передаються від покоління до покоління.

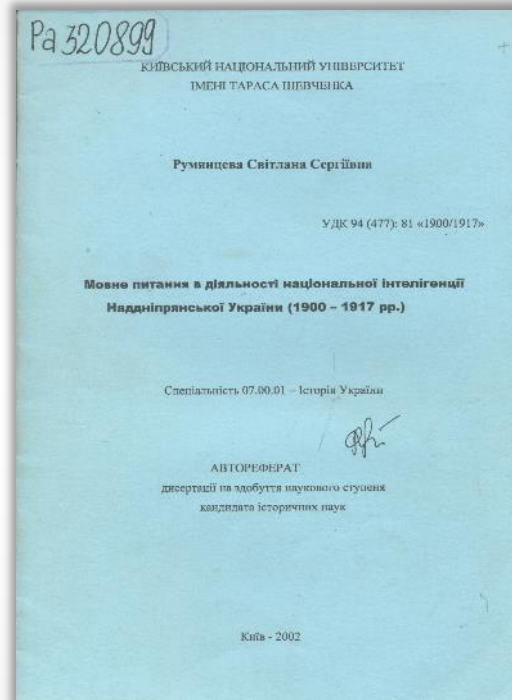
В історії української мови були доволі складні часи – її забороняли, викорінювали з побуту, культурного та політичного життя.

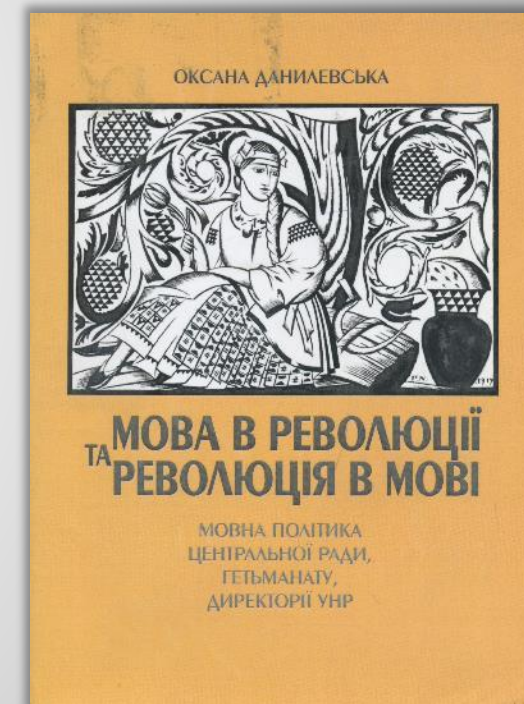
Ва 761095

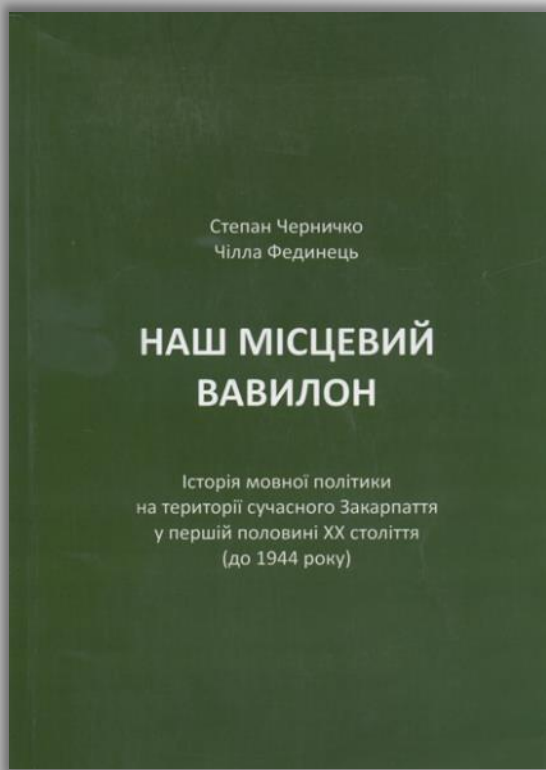
Pa 430018

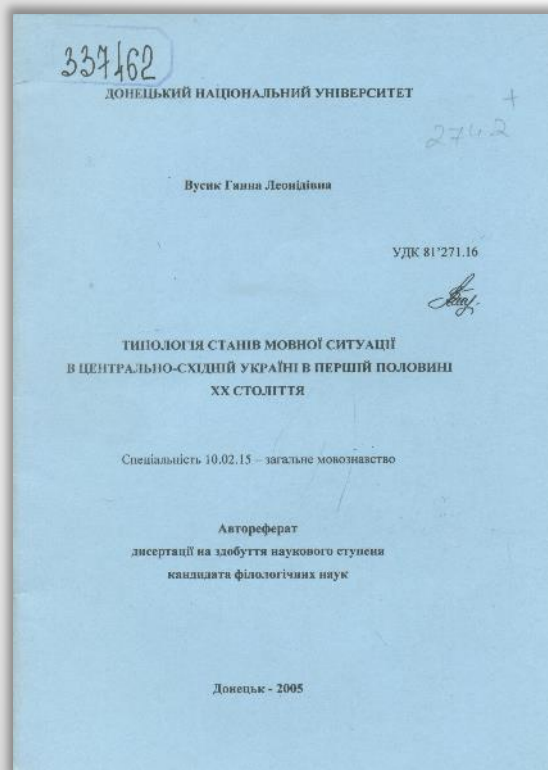
Pa 320899

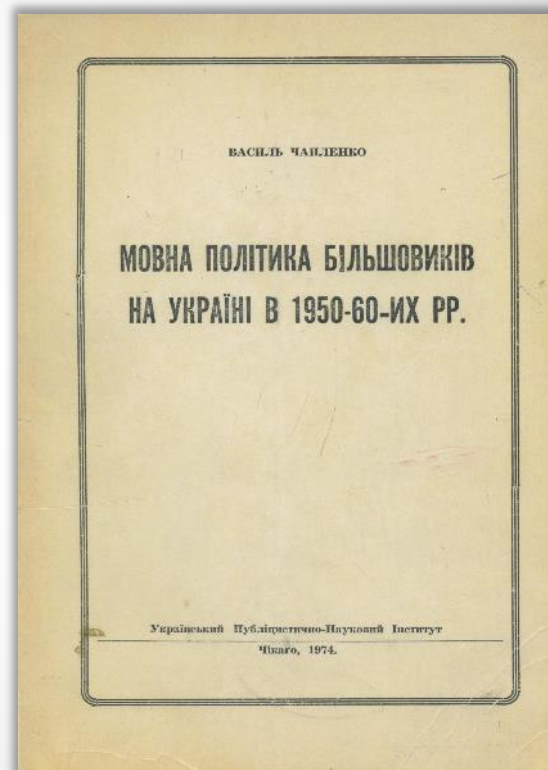
Ва 725197

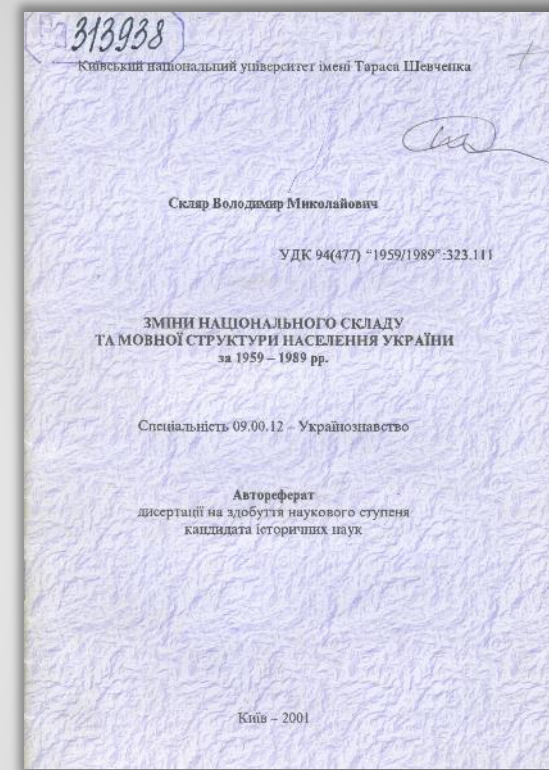
Ва 782434

Ра 337462

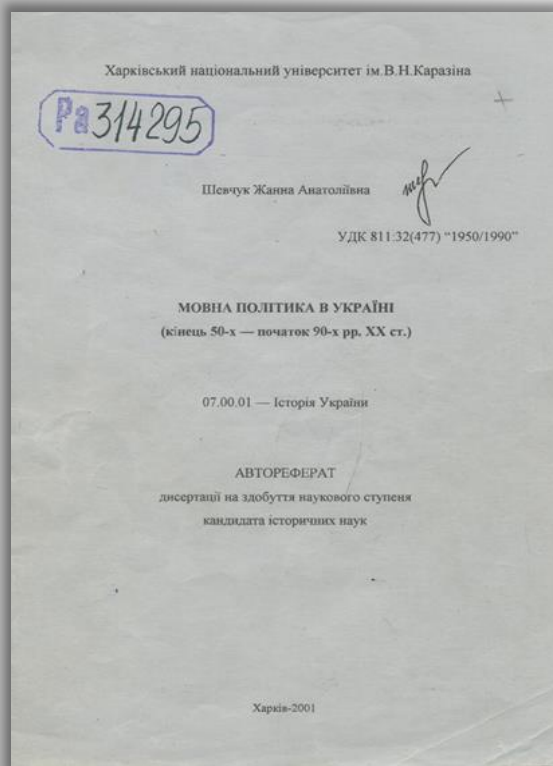

Ва 608782

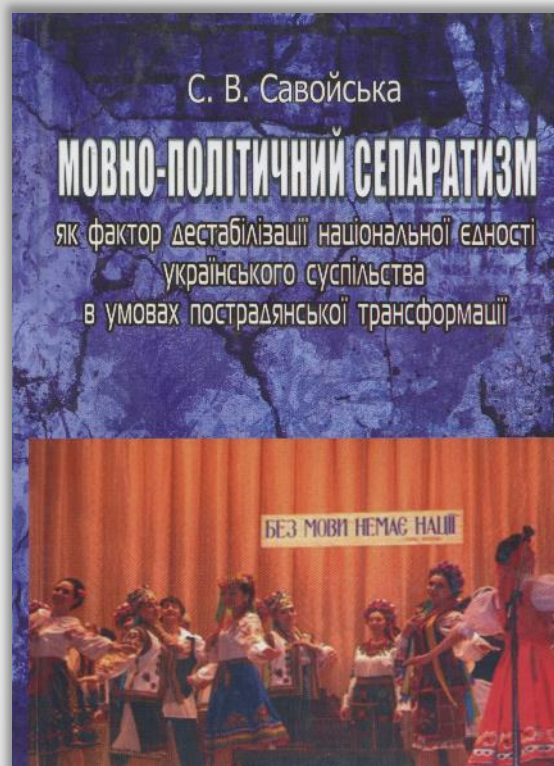

Ра 319938

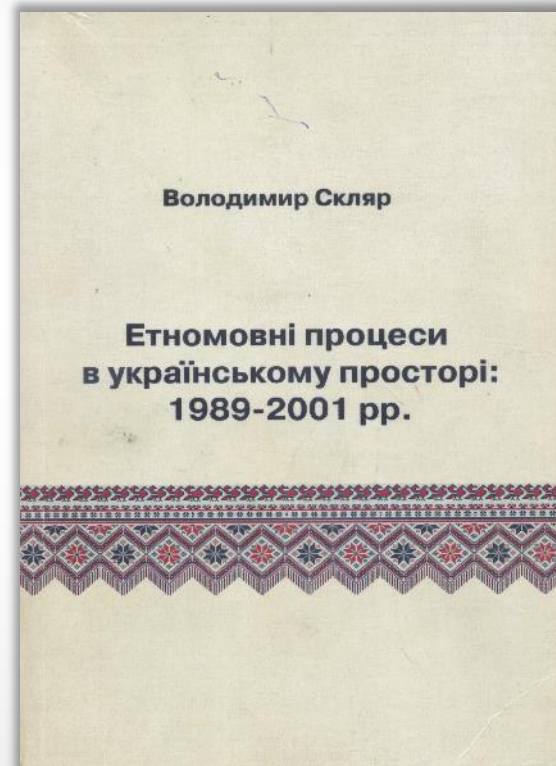

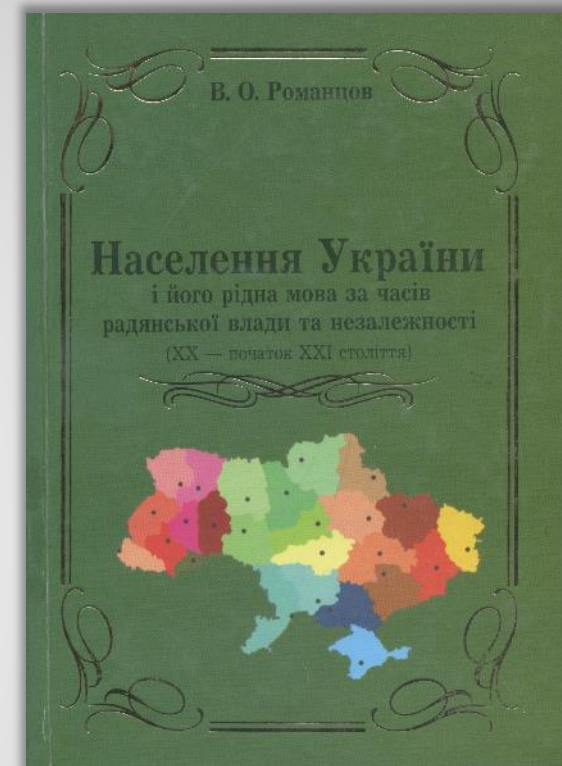
Pa 314295

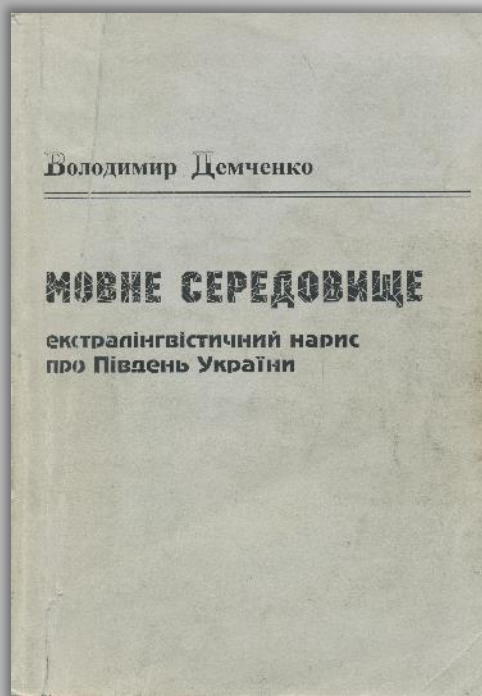
Ва 741099

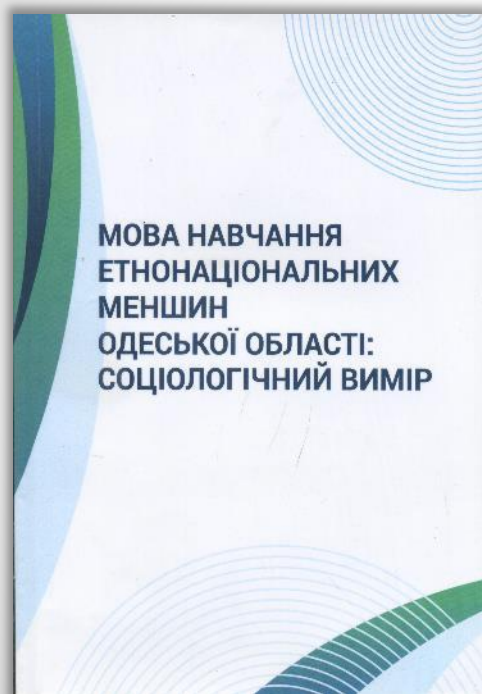
Ва 714669

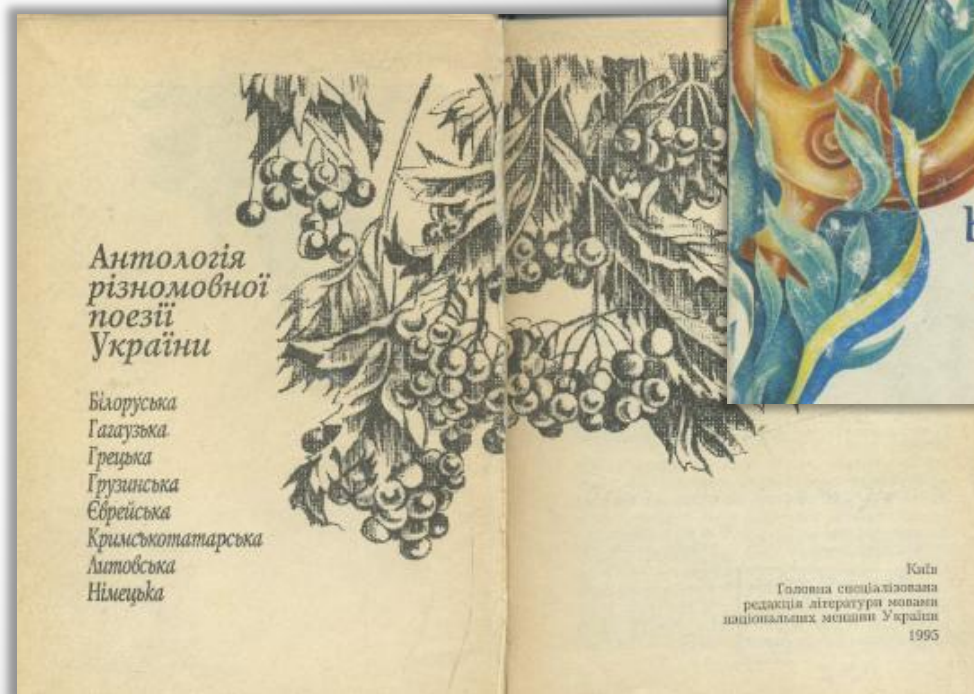
Ва 719269

Ва 604748

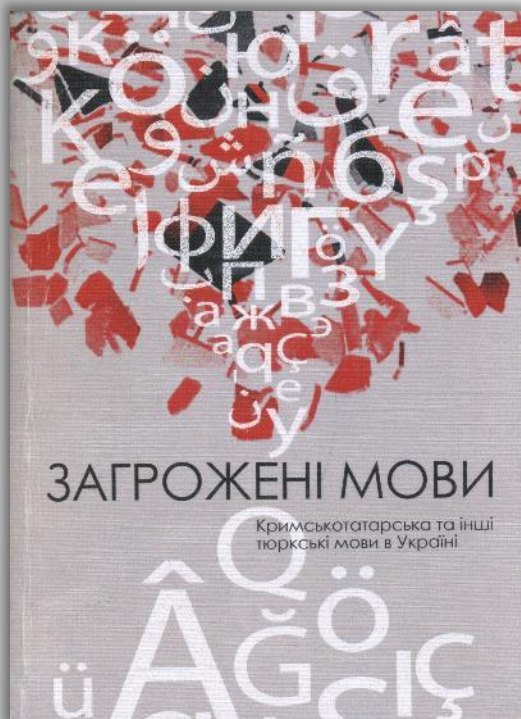

Ва 845684

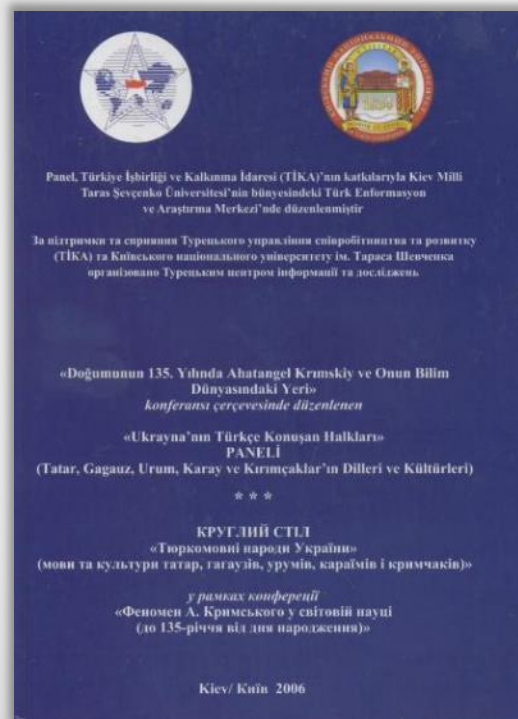

А 122980/1

На теренах України проживають 5 тюркомовних народів – кримські татари, гагаузи, караїми, кримчаки та уруми. Усі ці п'ять тюркських мов перебувають під загрозою зникнення у короткій чи віддаленішій перспективі. За визначенням Атласу загрозованих мов ЮНЕСКО, ступінь витривалості цих мов варіюється від «дійсно загрозованих» (гагаузька) до «зниклих» (караїмська). Мова найповніше представлених на демографічній мапі України кримських татар визначається як «надзвичайно загрозована», оскільки є мовою спілкування здебільшого старших поколінь.

Ва 808371

Ва 686420

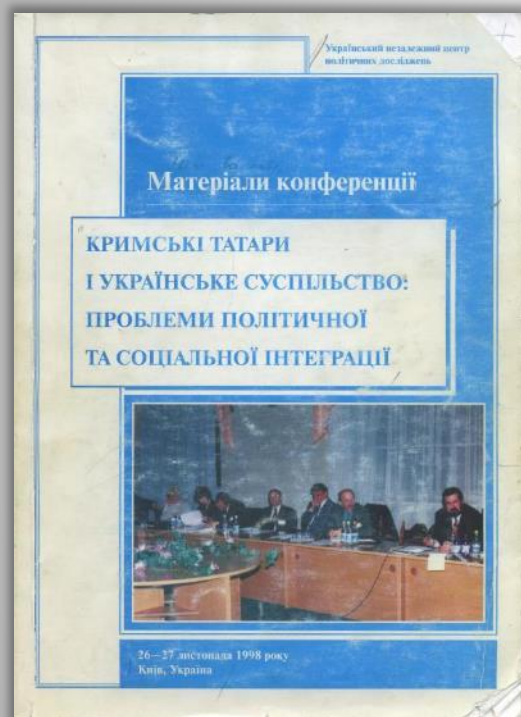

Ва 748955

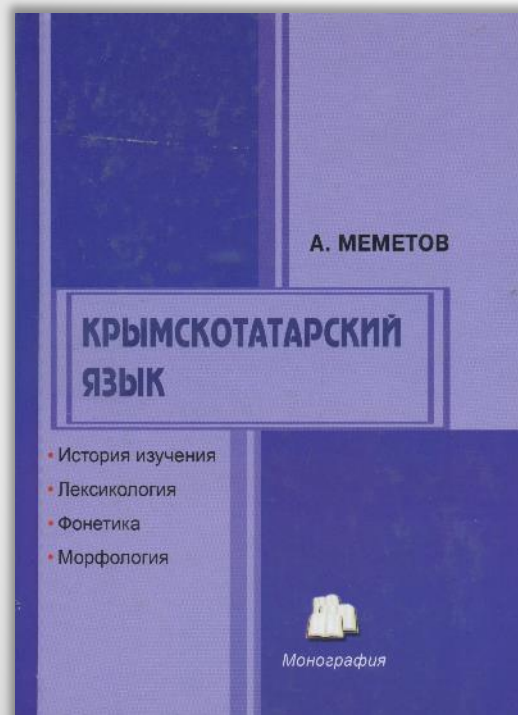

Ва 637188

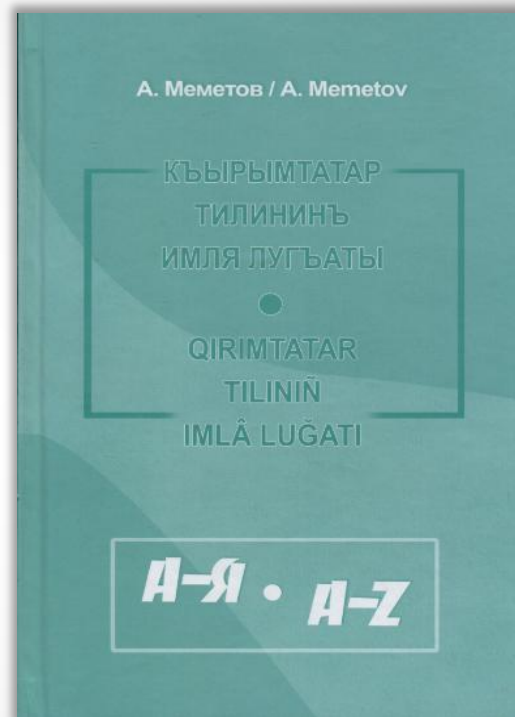
Кримські татари - східноєвропейський тюркський народ, що історично сформувався в Криму; разом з нечисленними караїмами та кримчаками кримські татари є корінним народом Криму, а також одним із корінних народів України. Розмовляють кримськотатарською мовою, яка входить до тюркської мовної сім'ї.

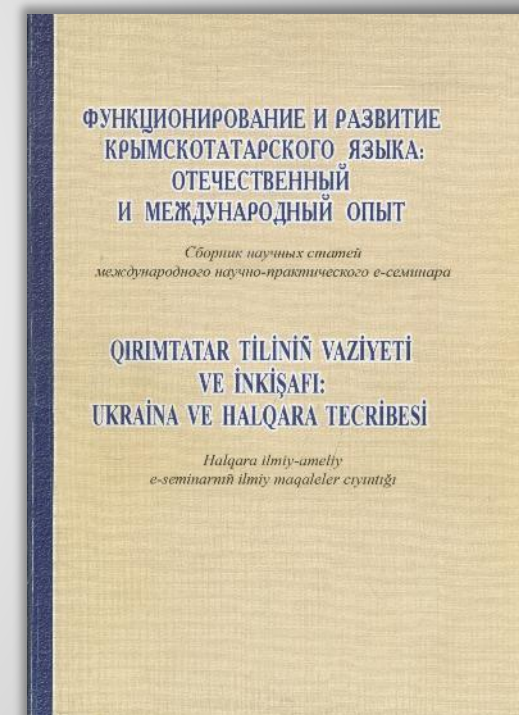
Вс 33041

Ва 768812

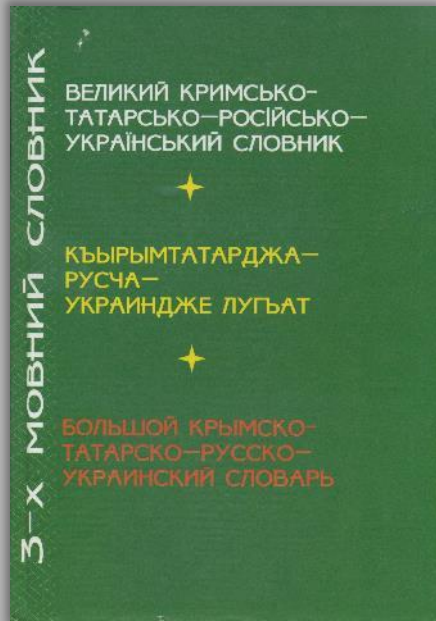

Ва 782601

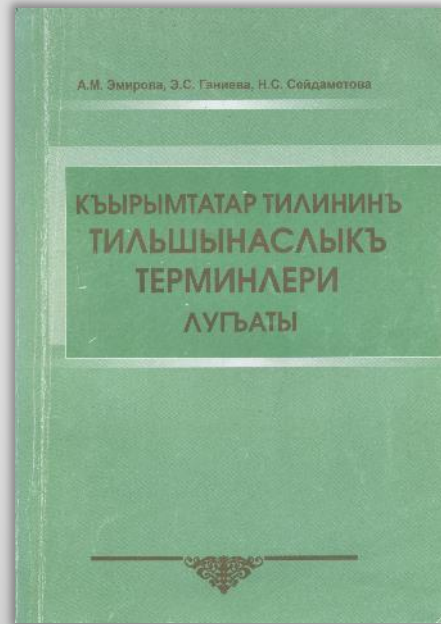

Ва 746588

За переписом населення 2001 р. в Україні проживали 248,2 тис. кримських татар. На території АР Крим їх проживало 98.0%. Багаторічна заборона на вивчення кримськотатарської мови призвела до того, що на цей час ЮНЕСКО зарахувало її до числа мов, що вимирають.

В 348360/2

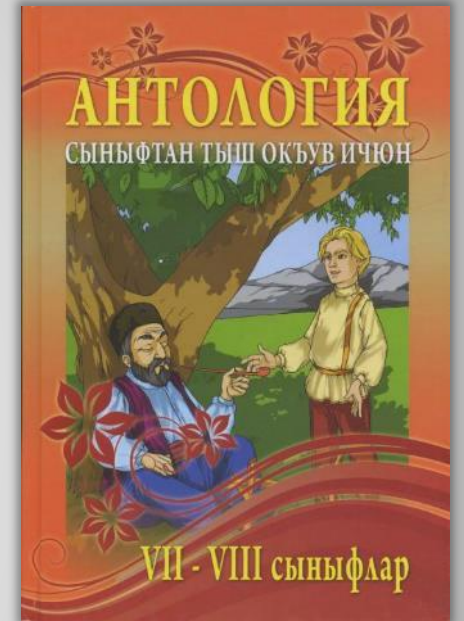
Ва 714025

Вс 58049

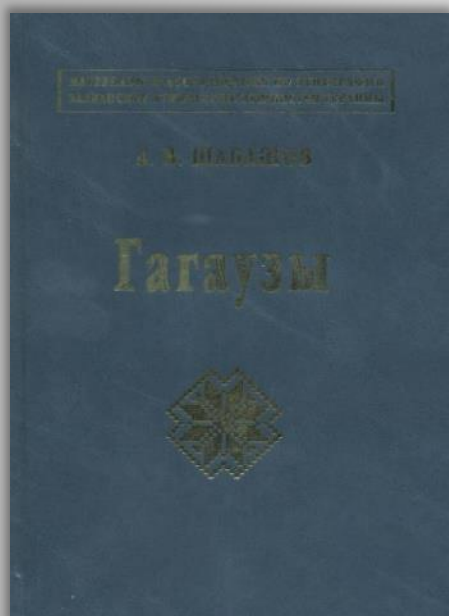

ІВ 277741/1

Вс 56720

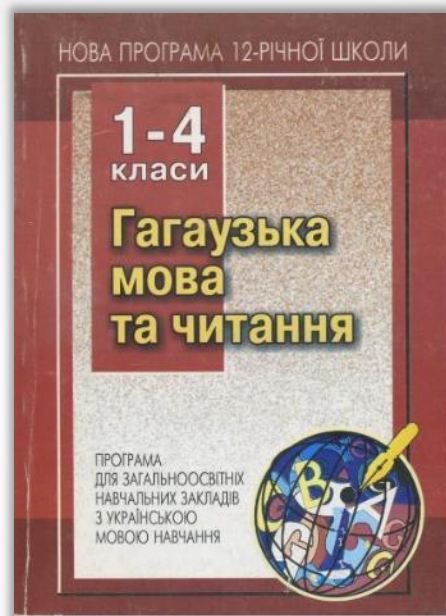
Гагаузи - православний тюркомовний народ, нащадки кочових племен огузів. Загальна чисельність діаспори (згідно з даними перепису 2001 р.) становить 31 923 особи, більшість яких проживає в Одеській області (86,51% громади). Більшість гагаузів (71%) вважає рідною гагаузьку мову.

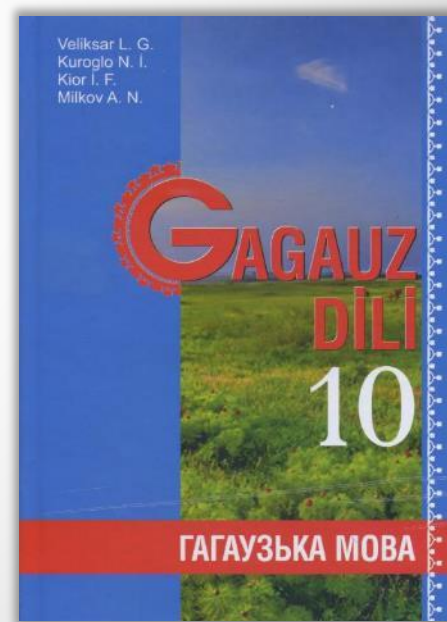
Ва 733289

Вс 52211

Ва 685880

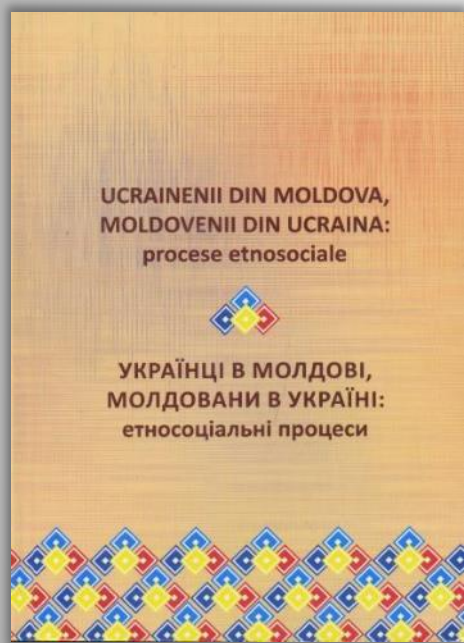

Вс 65216

Ва 748819

Молдовани - молдовська етнічна меншина в Україні налічує 258 619 осіб (перепис населення 2001 р.). Молдовська мова - одна з офіційних назв румунської мови, має той самий літературний стандарт. Вільне володіння молдовською мовою серед молдован України в 2001 році складало 78,9%.

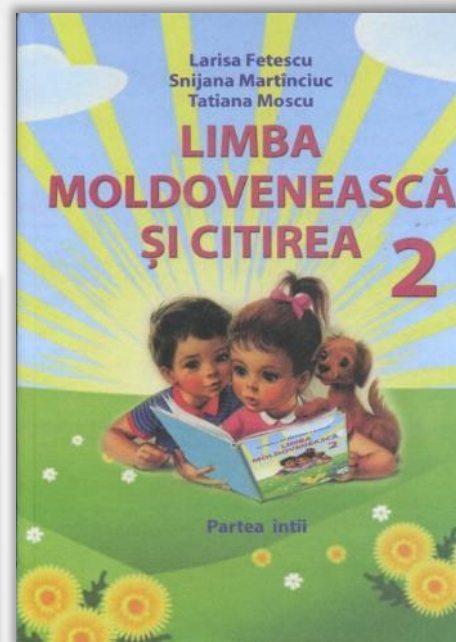
Va 718567

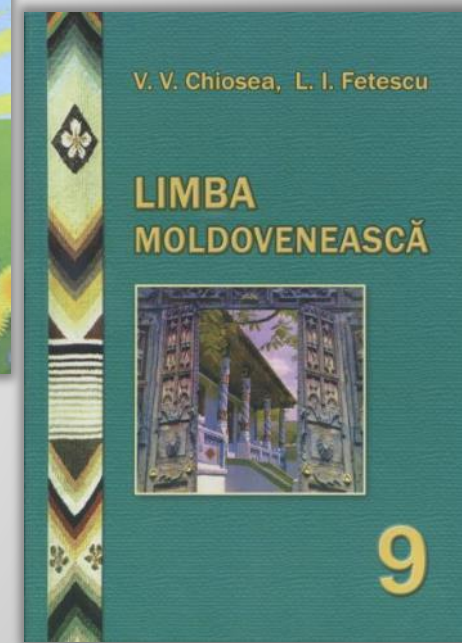
Va 726181

Va 726001

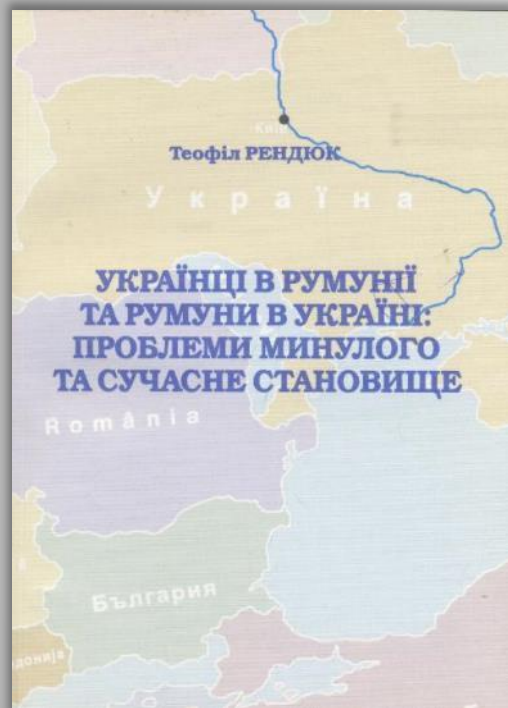

B 277733/1

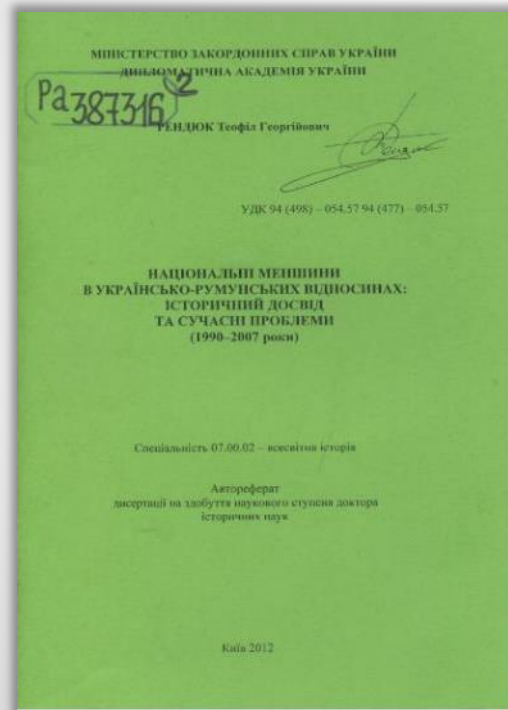

IB 214055

Румуни - за даними Всеукраїнського перепису 2001 року в Україні проживало 151 тисяча румунів, що становило 0,31 % населення держави. Серед румунів 92% (142 671 носіїв) визнали рідною мовою румунську. Майже все румунськомовне населення (98,9%) проживає на території двох областей, Чернівецької та Закарпатської.

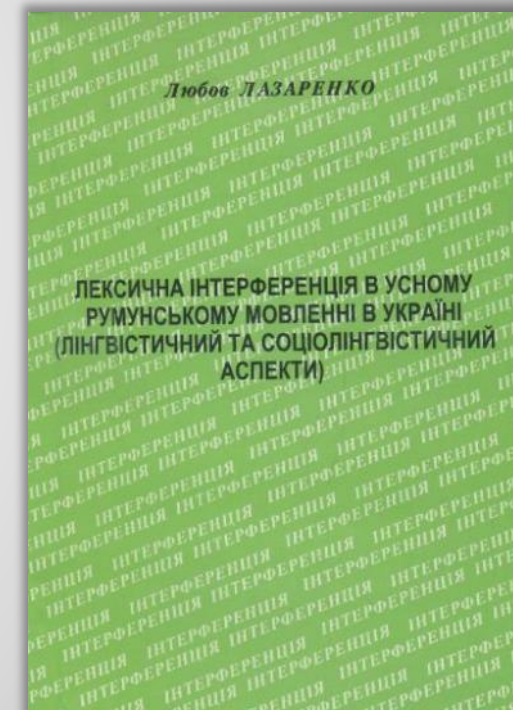
Вс 52175

Pa 387316

Ва 844705

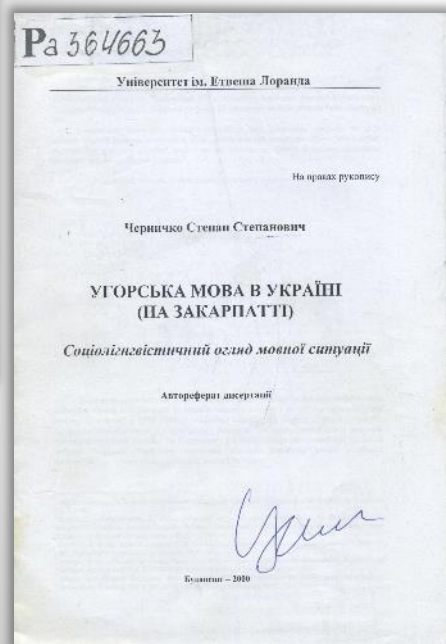
Ва 612727

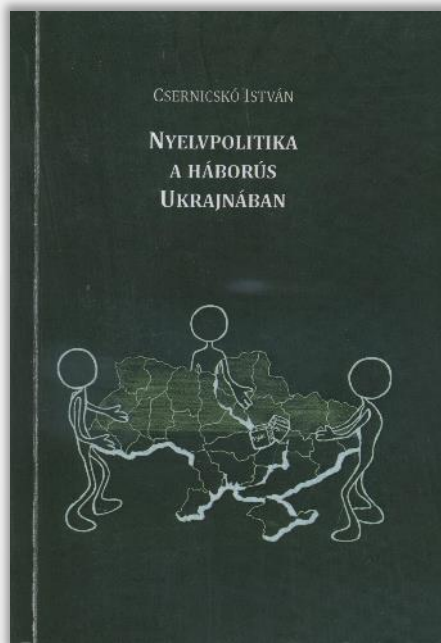
Угорці - національна меншина, що проживає на території України з X століття. Більшість угорців сучасної України проживають компактно в Закарпатській області на території, що межує з Угорщиною. За переписом 2001 року в Україні нараховувалося 156 600 угорців.

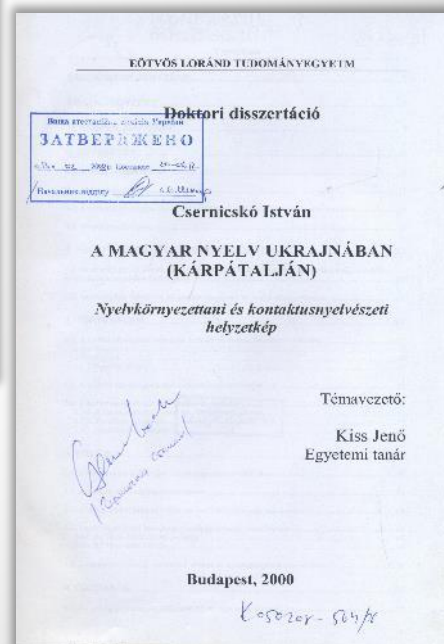
Vc 58953

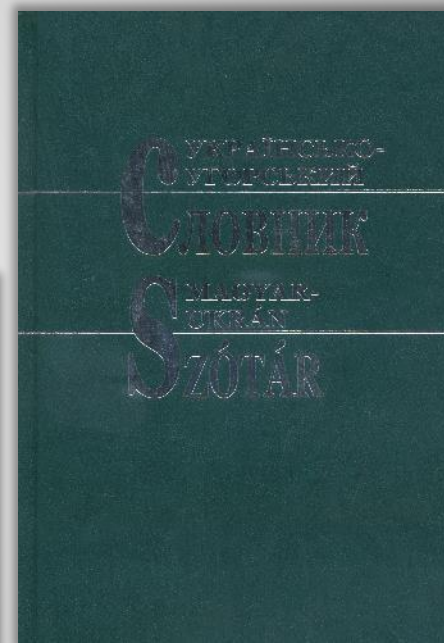
Pa 364663

IA 24638

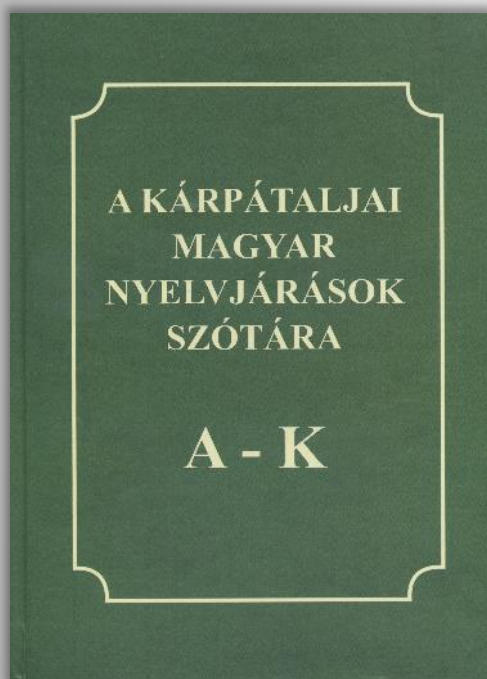

IC 13513

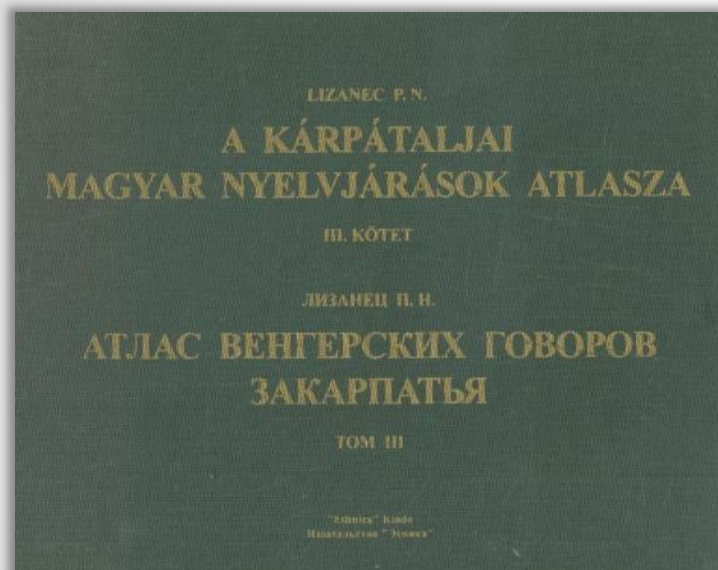

Ao 273113

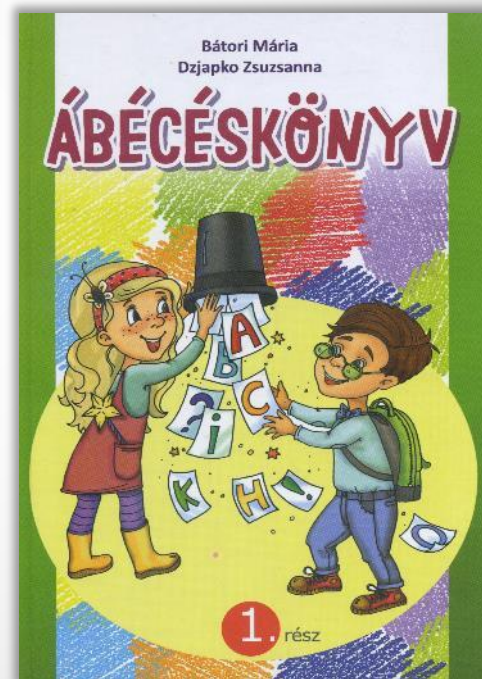
За переписом 2001 р. угорську мову назвали рідною мовою — 156 566 осіб., в тому числі 95,4% (149 431) етнічних угорців. У Закарпатській області угорську назвали рідною 97% етнічних угорців та 62% циган, а також значна частка словаків та чехів. В місцях компактного проживання угорців діють дитячі заклади, школи з угорською мовою викладання, видаються газети, ведуться теле- і радіопередачі угорською мовою, розвивається художня самодіяльність.

B 277364/1

B 341310/3

B 277681/1

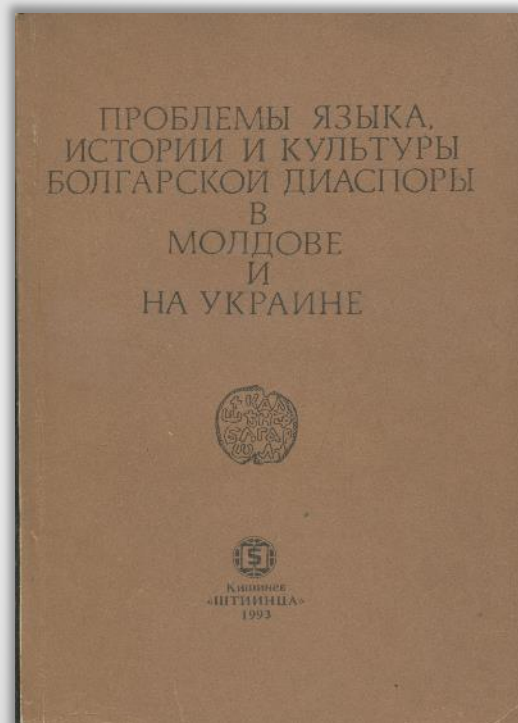

IB 226717

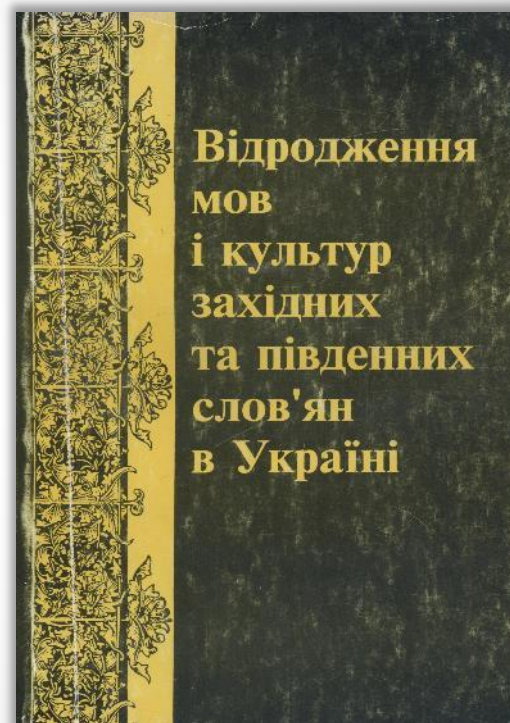
Болгари - за переписом населення 2001 року налічувалося 204 574 болгар, з них 87 % у Одеській та Запорізькій областях. 64,2% українських болгар назвали своєю рідною мовою болгарську (у Одеській області - 77,8%, Запорізькій - 31,8%).

Ва 824284

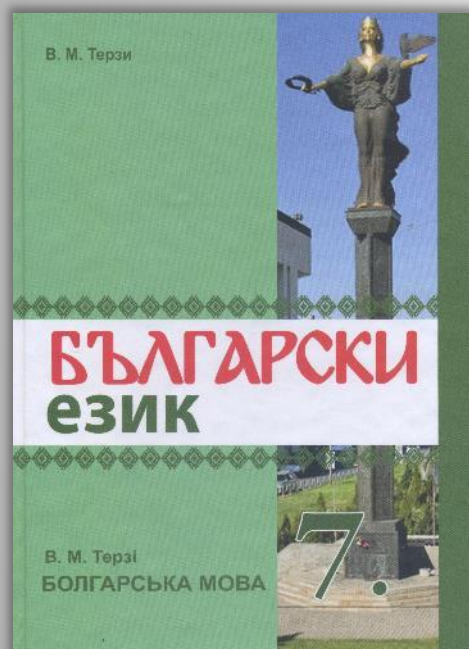
Ва 561661

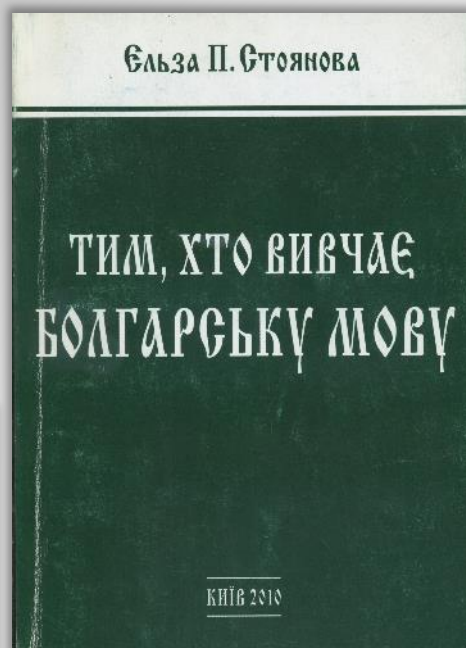
Ва 563509

Ва 806567

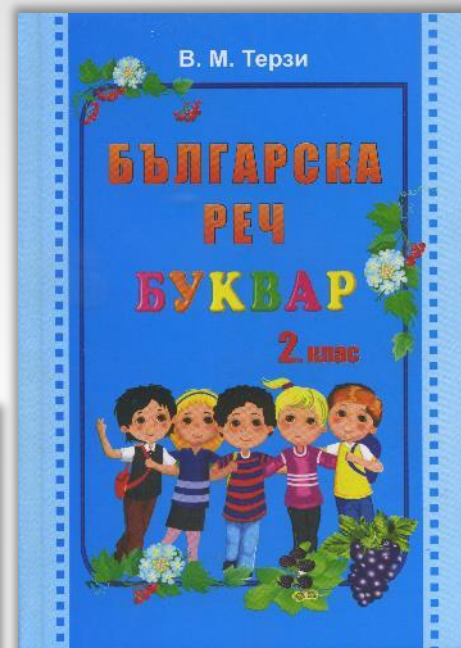
Вс 69203

Ва 735503

Табачник Ва 1786

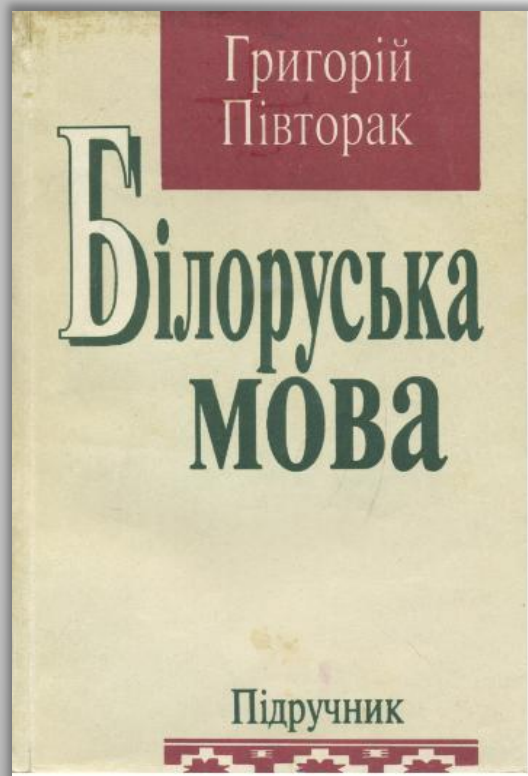
Вс 59192

Вс 66988

Білоруси— друга за кількістю громадян меншина в Україні. Її чисельність постійно зростає. В 2001 р. їх кількість становила понад 275.8 тис. або 0,6 % населення країни.

За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року білоруську мову назвали рідною 56 249 осіб, в тому числі 19,8% етнічних білорусів.

Ва 578580

Онищенко Ва 1777

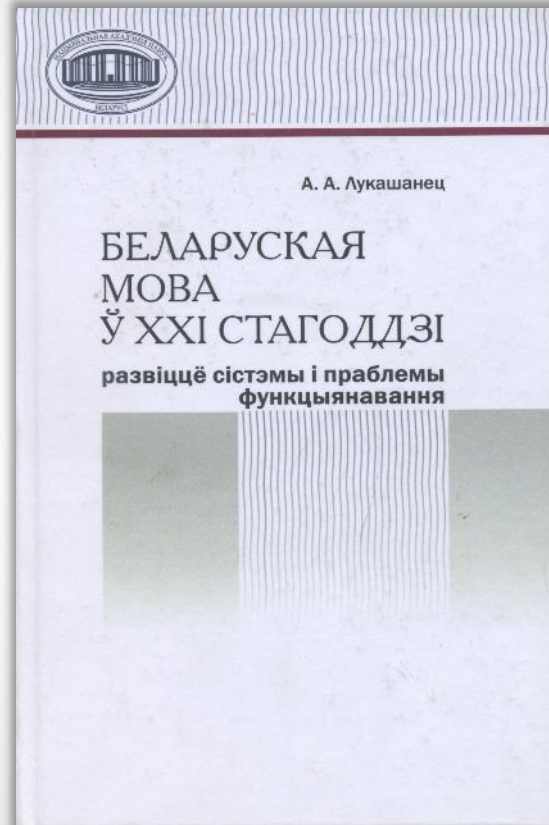

Вс 51643

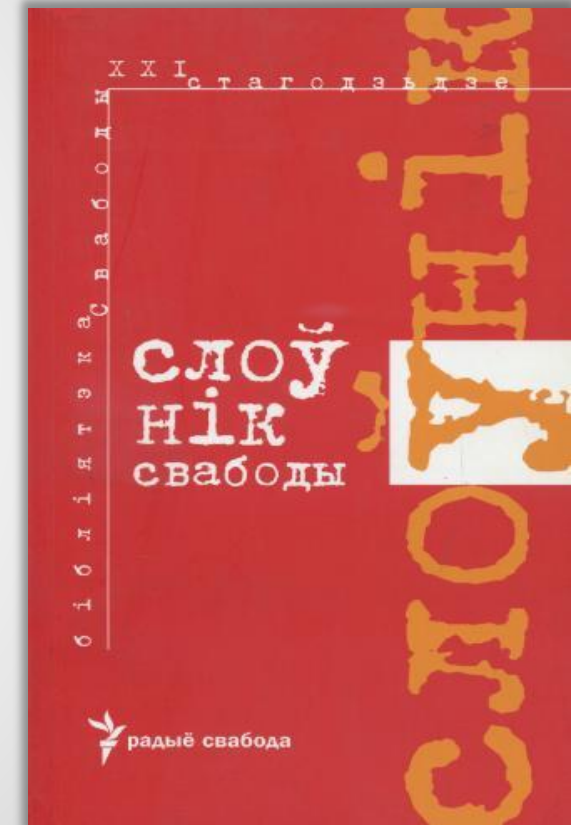
Зараз більшість білорусів проживає у східних та південно-східних регіонах України (Донецькій, Дніпропетровській, Луганській областях, АР Крим та Києві). В травні 2000 року була створена Всеукраїнська спілка білорусів, основна мета якої - об'єднання зусиль для реалізації спільних інтересів у сприянні збереженню національної, культурної, мовної, релігійної самобутності білоруської громади України.

Ва 821070

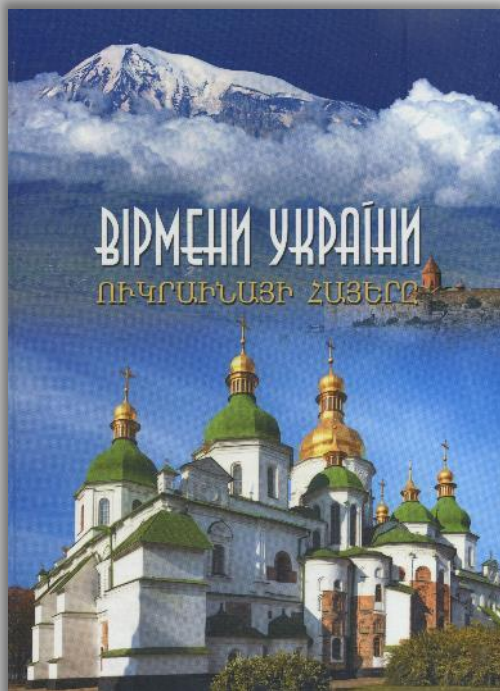

Ва 851736

Ва 774916

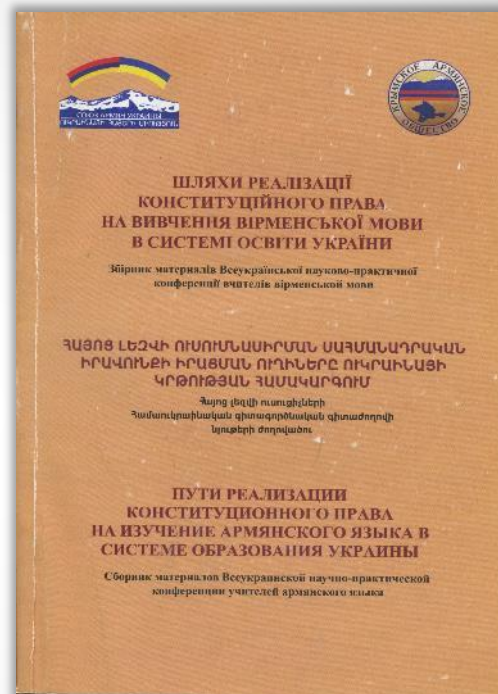
Вірмени в Україні нараховують близько 100 тис. осіб згідно з переписом 2001 року. Вірмено-кипчацька мова - мова вірмен - входить до кипчацько-половецької підгрупи тюркських мов. Серед вірменів України вказали на вільне володіння вірменською мовою 64,6 %, рідною її вважають 50,4% опитаних.

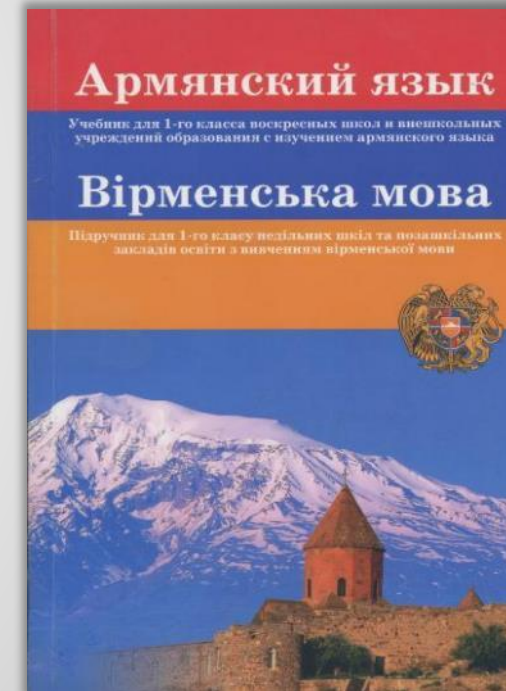
Вірменська б-ка Со 2

Онищенко Вс 233

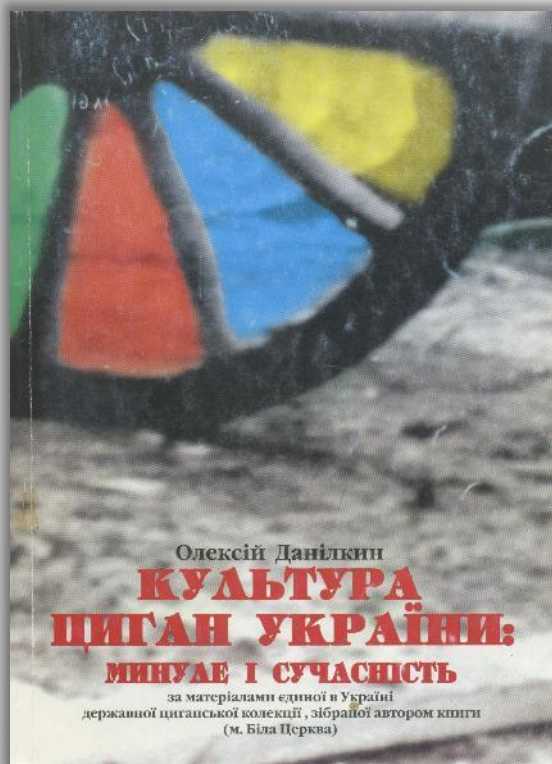

Ва 769688

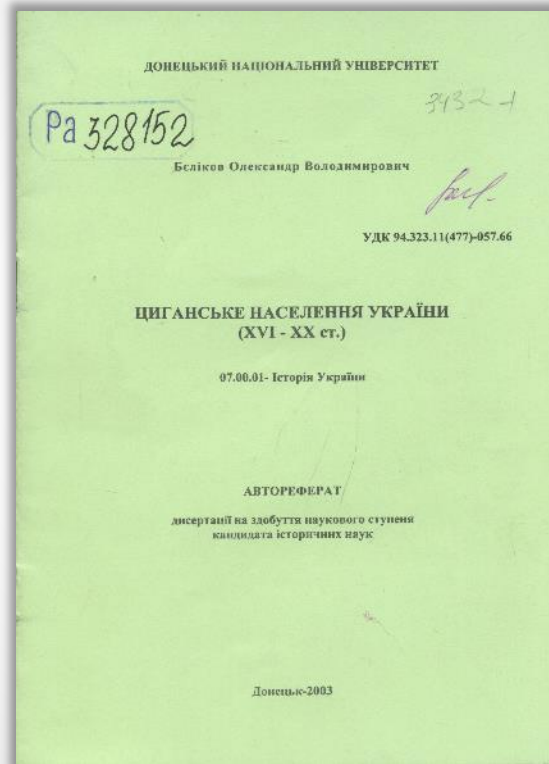

Ва 756879

Роми (цигани) - загальна чисельність діаспори (згідно з даними перепису 2001 року) становила 47 587 осіб, більшість яких проживали у Закарпатській, Донецькій, Дніпропетровській та Одеській областях. В Україні проживає 15 етнічних груп ромів. Циганську мову рідною вважають 40 % циган у містах , у селах — 35 %; решта за рідну мову вважає українську, угорську, російську та румунську мови.

Ва 608664

Pa 328152

Ва 603669

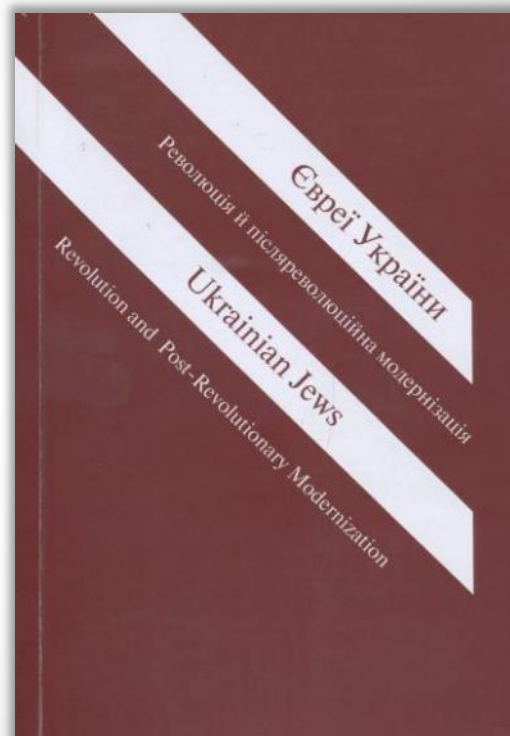
Значне місце серед національних меншин в Україні посідають **євреї**. Їх чисельність постійно скорочується: якщо в 1926 р. в Україні проживало 2.7 млн. громадян єврейської національності, в 1989 р. - 486.3 тис. осіб, то в 2001 р. – 103.6 тис. осіб. Зменшення кількості громадян цієї національності пов'язано із масовим знищенням їх німецькими фашистами в роки Другої світової війни та їх еміграцією до Ізраїлю й в інші країни.

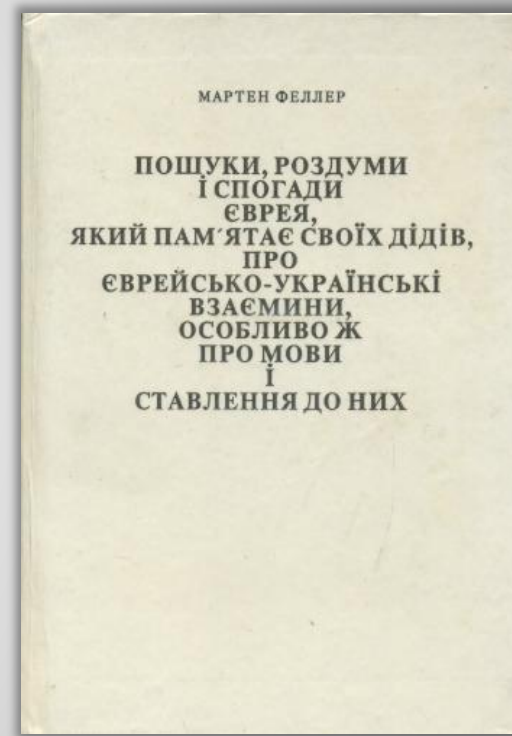
Со 35771

Ва 645814

Ва 833008

Онищенко Ао 2

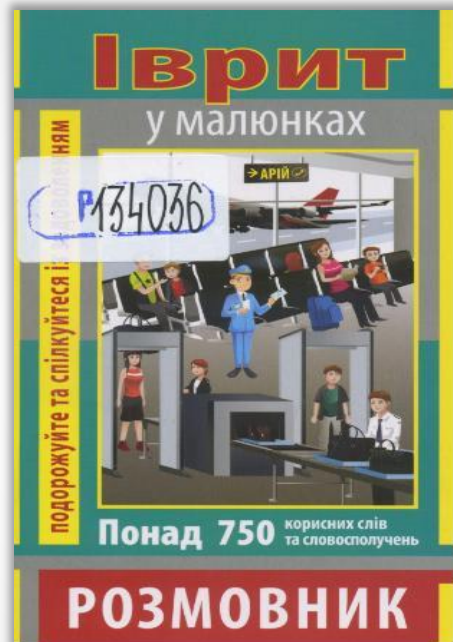
Історичними мовами євреїв України були їдиш та іврит: розмовною мовою був їдиш, тоді як письмовою — іврит. З початку **XX** ст. на території України починається процес занепаду використання традиційних мов серед євреїв, вони витісняються російською, польською (на Галичині) та угорською (на Закарпатті). Після Другої світової війни домінуючою мовою євреїв України стала російська.

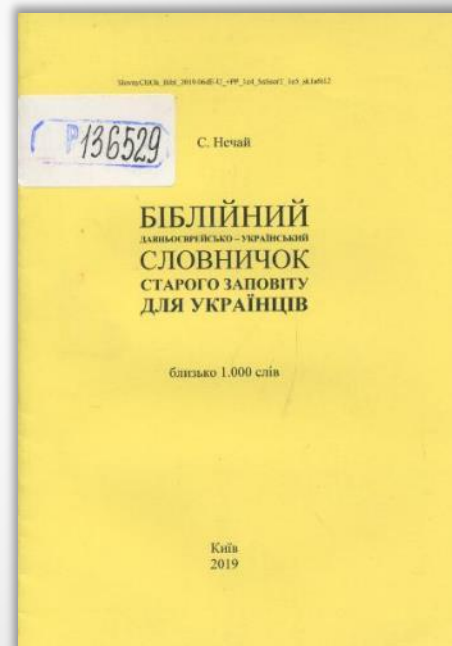
Со 36327

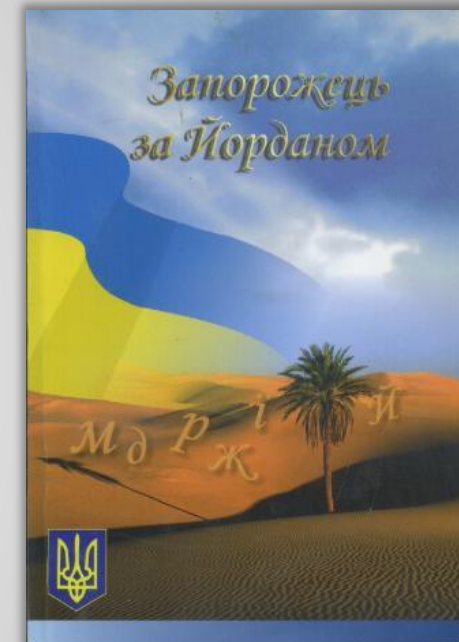
Вс 59190

Р 134036

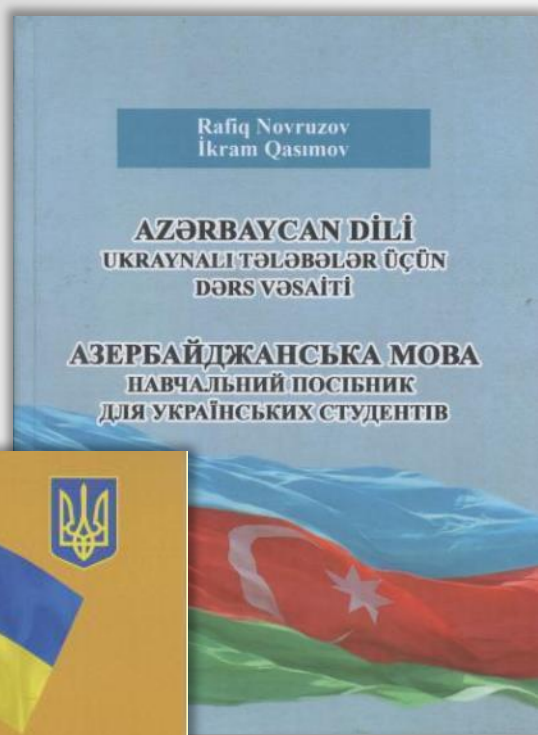

Р 136529

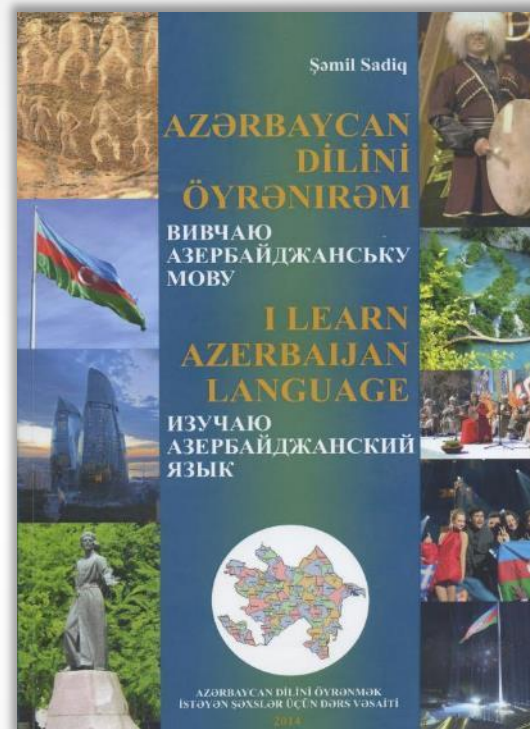

Ао 267902

Азербайджанці - азербайджанська діаспора, яка проживає в Україні, за переписом 2001 року налічувала 45,2 тис. осіб. Азербайджанську мову вважають рідною 23 958 (52 %) азербайджанців України.

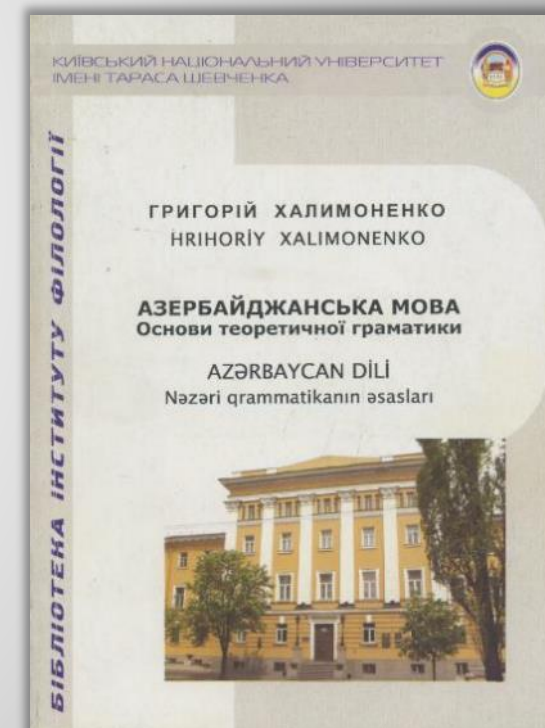
Va 786837

IC 15620

Ao 270674

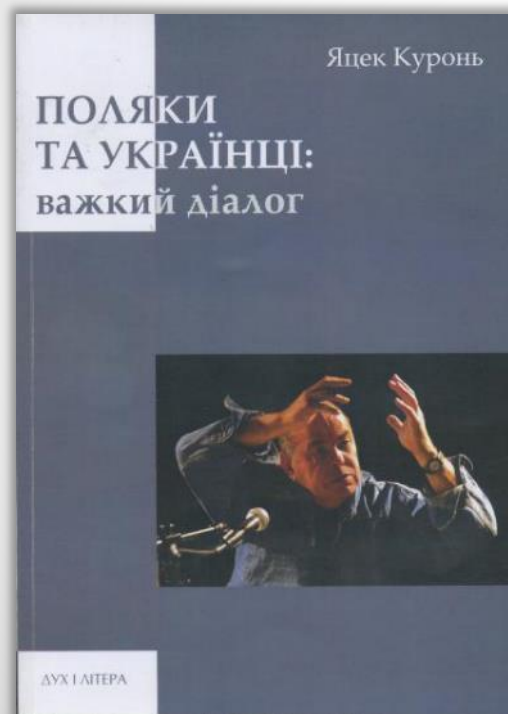

Va 737141

Поляки - одна з найдавніших національних спільнот України. Перші польські поселення та окремі польські квартали у містах на території сучасної України виникли ще за часів Київської Русі. Перші хвилі масової польської колонізації почалися із загарбанням Галицько-Волинського князівства у **XIV** ст. Тоді у містах та містечках Галичини поступово створювалися римокатолицькі єпархії, куди заселялися представники польського духовенства і віряни.

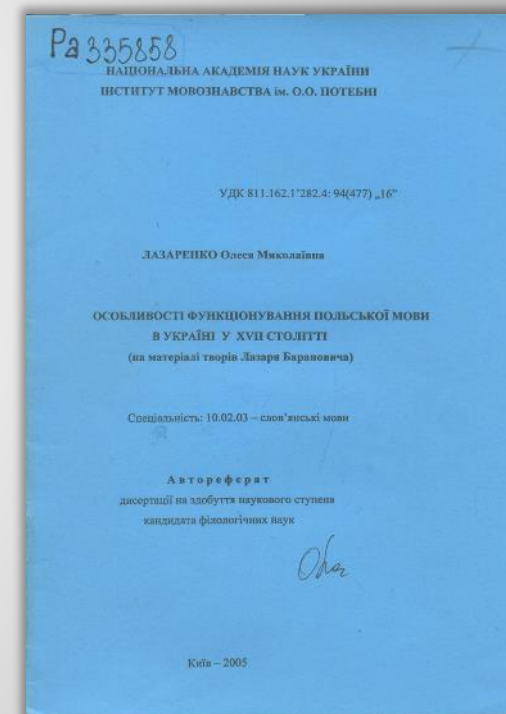
Ва 826218

Ва 835578

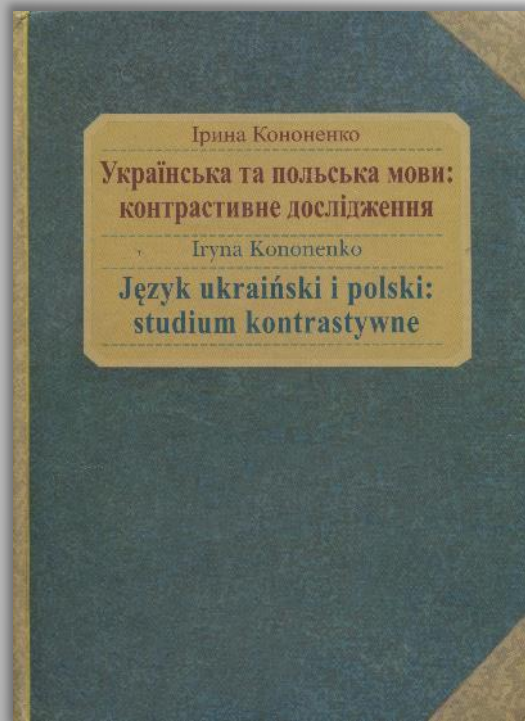
Вс 69438

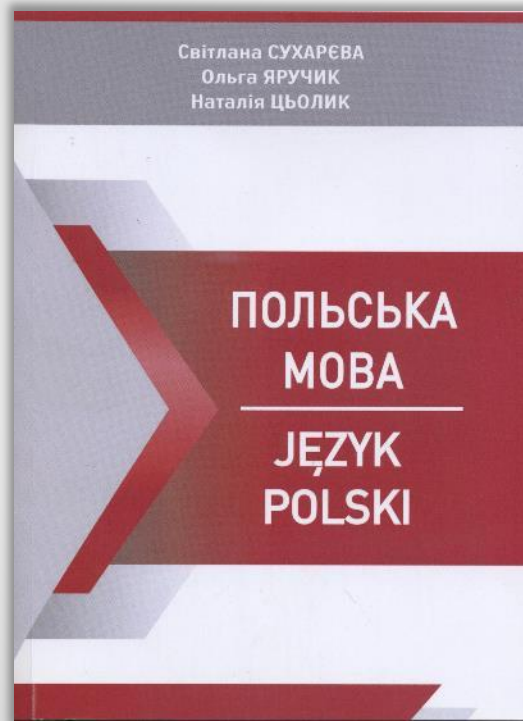
Pa 335858

Хоч поляки стабільно відзначалися носіями рідної мови, очевидно десятиріччя асиміляції, дисперсне розселення, відсутність польських шкіл внесли глибокі корективи у цей показник. У 2001 р. тільки 12,9% з них назвали своєю рідною мовою польську, натомість для 71% рідною є українська, а для 15,6% – російська (за переписом 2001 р.).

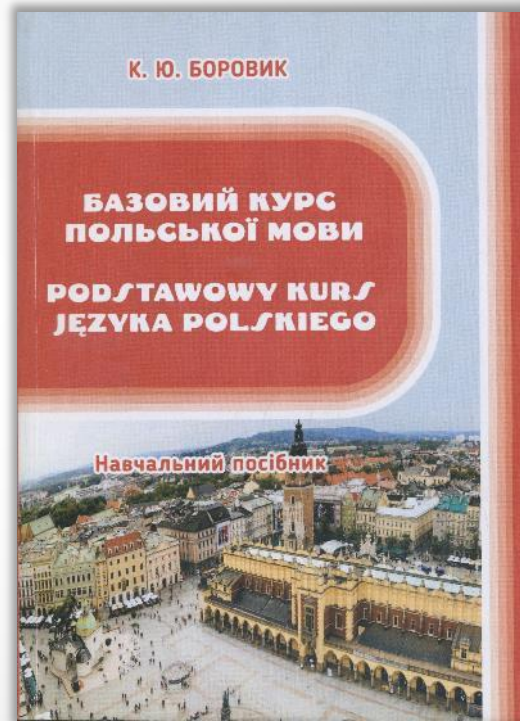
В Україні працює Польське культурно-освітнє товариство, польські школи є у Львові, факультативи для вивчення польської мови у Вінниці, Житомирі, Києві.

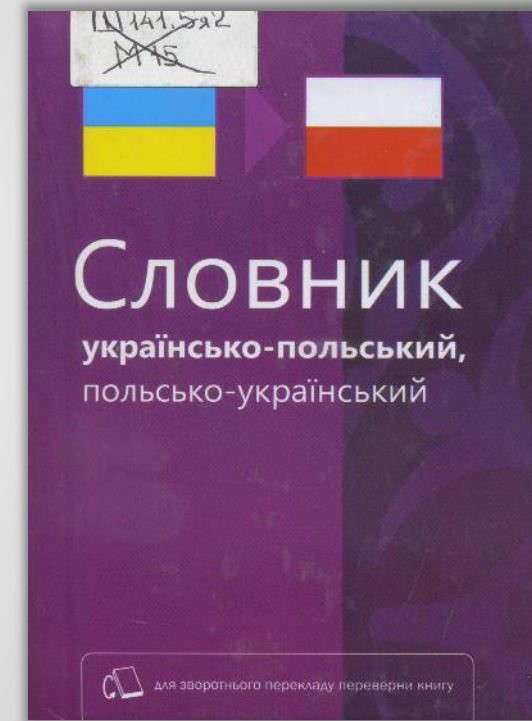
Vc 59479

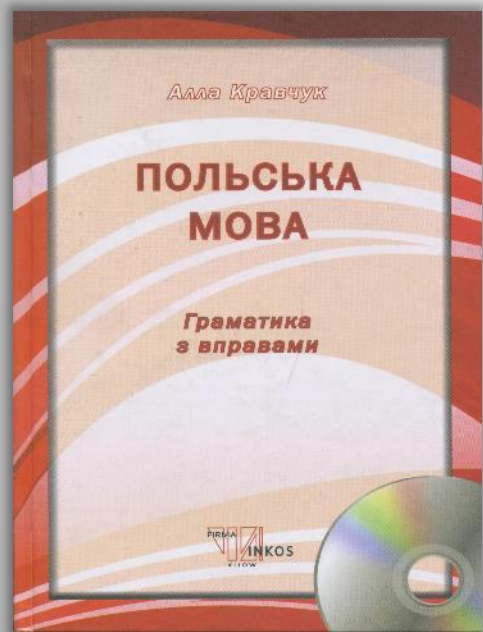
Va 852134

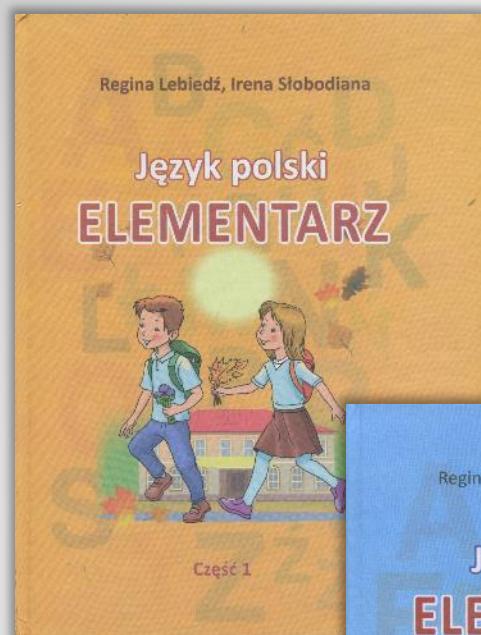
Va 848125

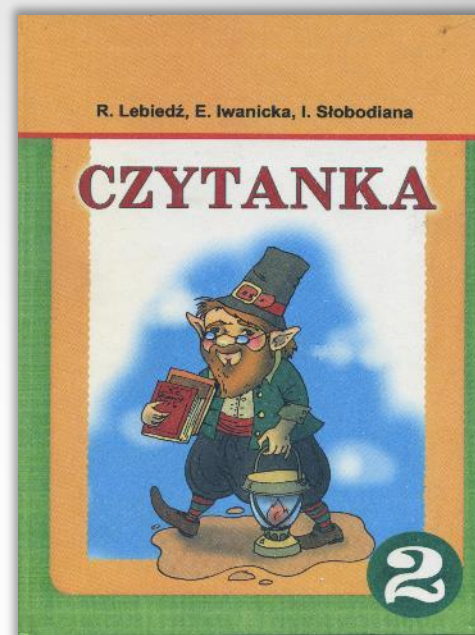
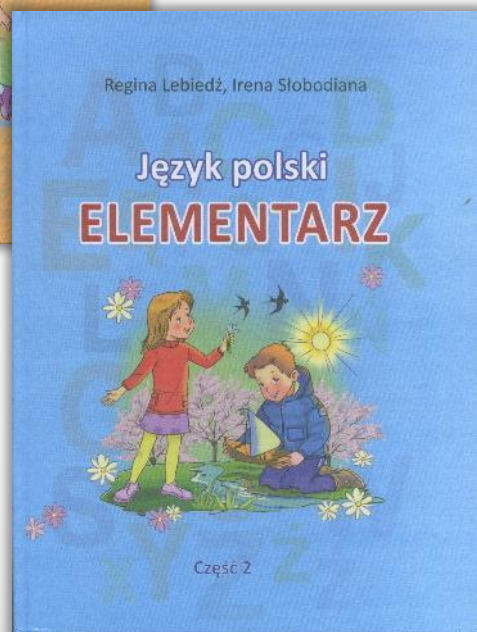
Ao 273190

Ba 808874

B 277669/1-2

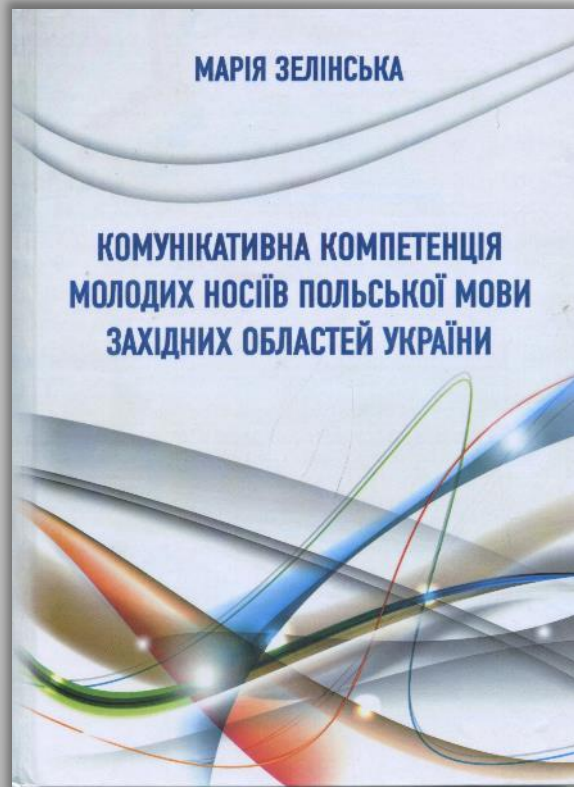

Bc 56069

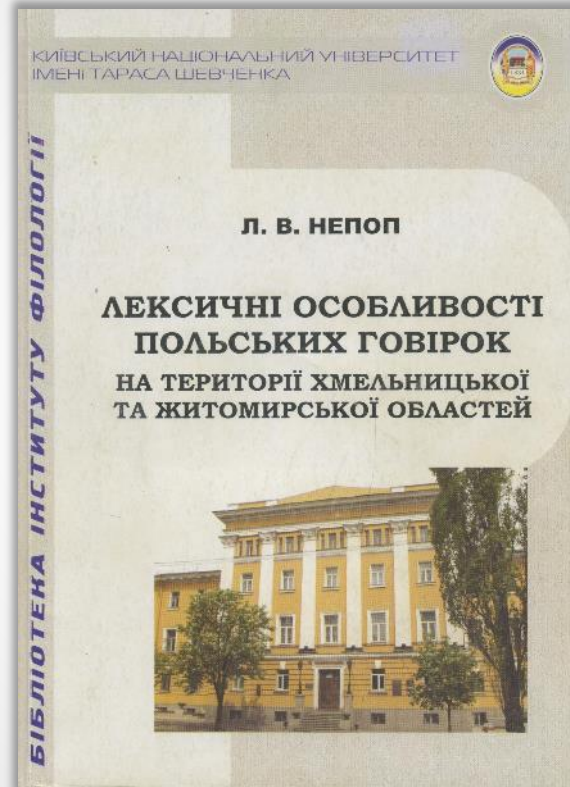

Bc 69211

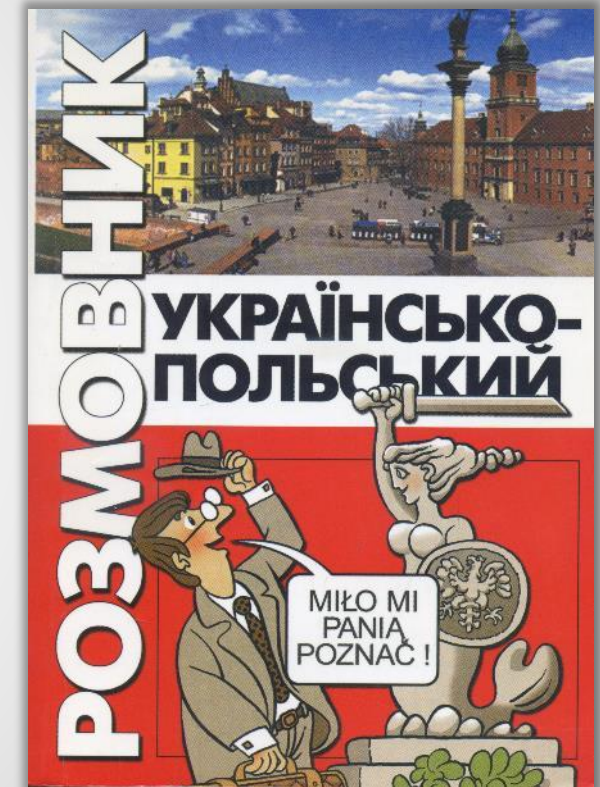
За переписом населення 2001 року в Україні проживало 144.1 тис. поляків. Із післявоєнних переписів населення видно, що їх загальна чисельність в Україні постійно скорочується. Польську мову під час перепису населення 2001 року назвали рідною 19 195 осіб, з яких більше половини (10 756) мешкають у Львівській області. Серед поляків України лише 13% назвали польську мову рідною.

Ва 849635

Ва 686798

Ао 269873

Використано матеріали:

Білоруси України. Хто вони? <https://ukrainer.net/bilorusy/>

Вікіпедія

Перша міжнародна конференція «Мови під загрозою: кримськотатарська та інші тюркські мови України»

<https://www.oriental-studies.org.ua/uk>

Поляки на землях України: ментально-етнографічний портрет ХХ століття

https://ipiend.gov.ua/wpcontent/uploads/2018/07/kalakura_poliaky.pdf

Поляки України. Хто вони? <https://ukrainer.net/poliaky-ukrainy/>

Понад 70% українців вважають українську мову рідною <https://chytomo.com/ponad-70-ukraintsiv-vvazhaiut-ukrainsku-movu-ridnoi/>

Право на мову <http://oblvet.org.ua/novini/pravo-na-movu/>

Що таке українська мова? <https://ukrainer.net/mova/>

Книжкова виставка підготовлена Відділом соціокультурної діяльності
Всі права захищені © ВСКД НБУВ
провідний бібліотекар Білецька Л. Д.